ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ELEANOR SHARPSTON
της 17ης Ιουλίου 2014[1]

Συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-148/13 έως C-150/13

A (C-148/13), B (C-149/13) και C (C-150/13)
κατά
Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie
[αίτηση του Raad van State (Κάτω Χώρες)

για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου — Οδηγία 2004/83/ΕΚ — Καθεστώς του πρόσφυγα — Οδηγία 2005/85/ΕΚ — Εξέταση αιτήσεων για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας — Αξιολόγηση γεγονότων και περιστάσεων — Αξιοπιστία του προβαλλόμενου από τον αιτούντα γενετήσιου προσανατολισμού»

1. Στην παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, το Raad van State, Afdeling Bestuursrechtspraak (Ανώτατο Δικαστήριο, τμήμα διοικητικών διαφορών, στο εξής: Raad van State ή αιτούν δικαστήριο) θέτει ένα ευρύ εννοιολογικό ερώτημα ως προς το κατά πόσον το δίκαιο της Ένωσης περιορίζει τις ενέργειες των κρατών μελών κατά την εξέταση αιτήσεων ασύλου υποβαλλόμενων από αιτούντα ο οποίος επικαλείται φόβο διώξεως στη χώρα καταγωγής του για λόγους που αφορούν τον γενετήσιο προσανατολισμό του. Το ερώτημα αυτό εγείρει δυσχερή και ευαίσθητα ζητήματα που αφορούν, αφενός, τα ατομικά δικαιώματα, όπως είναι η προσωπική ταυτότητα και τα θεμελιώδη δικαιώματα και, αφετέρου, τη στάση των κρατών μελών κατά την εφαρμογή των μέτρων ελάχιστης εναρμονίσεως, δηλαδή της οδηγίας για την αναγνώριση[2] και της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου[3] στο πλαίσιο συλλογής και αξιολόγησης των αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με τις αιτήσεις χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα. Κατά την εξέταση αυτών των ζητημάτων εγείρονται περαιτέρω ερωτήματα. Οφείλουν τα κράτη μέλη να αποδέχονται ως αληθή τον γενετήσιο προσανατολισμό που προβάλλει ο αιτών; Επιτρέπει το δίκαιο της Ένωσης στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να εξετάζουν προβαλλόμενο γενετήσιο προσανατολισμό και με ποιον τρόπο πρέπει να διεξάγεται αυτή η διαδικασία ώστε να συνάδει με τα θεμελιώδη δικαιώματα; Διαφέρουν οι αιτήσεις για χορήγηση ασύλου με βάση τον γενετήσιο προσανατολισμό από τις αιτήσεις που στηρίζονται σε άλλους λόγους και πρέπει να εφαρμόζονται ειδικοί κανόνες όταν τα κράτη μέλη εξετάζουν τις αιτήσεις αυτές;

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Οδηγία 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (ΕΕ L 304, σ. 12) (στο εξής: οδηγία για την αναγνώριση). Βλ. κατωτέρω υποσημείωση 13. Η οδηγία αυτή αναδιατυπώθηκε και καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (ΕΕ L 337, σ. 9), με έναρξη ισχύος από την 21η Δεκεμβρίου 2013.

3 — Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (ΕΕ L 326, σ. 13) (στο εξής: οδηγία για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου). Βλ. κατωτέρω υποσημείωση 13. Η οδηγία αυτή αναδιατυπώθηκε και καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (ΕΕ L 180, σ. 60), με έναρξη ισχύος από την 21η Ιουλίου 2015.

Το διεθνές δίκαιο

Η Σύμβαση της Γενεύης περί του καθεστώτος των προσφύγων

2. Βάσει του άρθρου 1, τμήμα Α, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως της Γενεύης[4], ο όρος «[πρόσφυγας]» εφαρμόζεται επί «[π]αντός προσώπου όπερ συνεπεία δεδικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητος, κοινωνικής [ομάδος] ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να απολαύη της προστασίας της χώρας ταύτης [...]».

3. Το άρθρο 3 ορίζει ότι η Σύμβαση θα πρέπει να εφαρμόζεται κατά τρόπο που να συνάδει με την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών

4. Το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών[5] απαγορεύει τα βασανιστήρια ή την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία. Το άρθρο 8 εγγυάται το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Το άρθρο 13 κατοχυρώνει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής. Το άρθρο 14 απαγορεύει τις διακρίσεις[6]. Το πρωτόκολλο αριθ. 7 της ΕΣΔΑ παρέχει ορισμένες διαδικαστικές εγγυήσεις σχετικά με την απέλαση των αλλοδαπών, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος του αλλοδαπού να προτείνει επιχειρήματα κατά της απέλασής του, του δικαιώματος να τύχει επανεξετάσεως η υπόθεσή του και του δικαιώματος να εκπροσωπείται για τους σκοπούς αυτούς.

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

5. Το άρθρο 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης)[7] ορίζει ότι η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι απαραβίαστη και πρέπει να γίνεται σεβαστή και να προστατεύεται. Σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα σεβασμού της σωματικής και διανοητικής του ακεραιότητας. Το άρθρο 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, ορίζει ότι στο πεδίο της ιατρικής και της βιολογίας πρέπει να λαμβάνεται η ελεύθερη και εν επιγνώσει συναίνεση του ενδιαφερομένου, σύμφωνα με τις λεπτομερέστερες διατάξεις που ορίζονται από τον νόμο. Το άρθρο 4 αντιστοιχεί στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ. Το άρθρο 7 ορίζει τα εξής: «[κ]άθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και των επικοινωνιών του». Το δικαίωμα ασύλου διασφαλίζεται, τηρουμένων των κανόνων της Σύμβασης της Γενεύης και της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με το άρθρο 18 του Χάρτη. Οι διακρίσεις για λόγους, μεταξύ άλλων, γενετήσιου προσανατολισμού απαγορεύονται από το άρθρο 21. Το άρθρο 41 του Χάρτη απευθύνεται στα θεσμικά όργανα και εγγυάται το δικαίωμα στη χρηστή

4 — Η σύμβαση περί του καθεστώτος των προσφύγων, η οποία υπογράφηκε στη Γενεύη στις 28 Ιουλίου 1951 [*Συλλογή των Συνθηκών των Ηνωμένων Εθνών*, τόμος 189, σ. 150, αριθ. 2545 (1954)], τέθηκε σε ισχύ στις 22 Απριλίου 1954. Συμπληρώθηκε με το Πρωτόκολλο σχετικά με το καθεστώς των προσφύγων, το οποίο συνήφθη στη Νέα Υόρκη στις 31 Ιανουαρίου 1967 και τέθηκε σε ισχύ στις 4 Οκτωβρίου 1967. Στο εξής θα αναφέρομαι στη Σύμβαση και στο Πρωτόκολλο από κοινού με τον όρο «Σύμβαση της Γενεύης».

5 — Υπογραφείσα στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ).

6 — Κατά το άρθρο 15, παράγραφος 2, της ΕΣΔΑ, τα δικαιώματα από τα οποία δεν χωρεί παρέκκλιση είναι το δικαίωμα στη ζωή (άρθρο 2), οι απαγορεύσεις των βασάνων και της δουλείας και αναγκαστικής εργασίας (άρθρα 3 και 4 αντιστοίχως) καθώς και το δικαίωμα του ατόμου να μην του επιβληθεί ποινική κύρωση χωρίς προηγούμενη προσήκουσα δικαστική διαδικασία (άρθρο 7).

7 — ΕΕ 2010, C 83, σ. 389.

διοίκηση [8]. Στο άρθρο 52, παράγραφος 1, ορίζεται ότι κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο και ότι υπόκειται στην αρχή της αναλογικότητας. Περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων. Το άρθρο 52, παράγραφος 3, ορίζει ότι τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη πρέπει να ερμηνεύονται κατά τρόπο συνεπή με τα αντίστοιχα δικαιώματα που διασφαλίζονται από την ΕΣΔΑ.

Το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου

6. Το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (στο εξής: ΚΕΣΑ) τέθηκε σε ισχύ μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ τον Μάιο του 1999 και προορίζεται να θέσει σε εφαρμογή τη Σύμβαση της Γενεύης [9]. Τα μέτρα που θεσπίζονται για την εφαρμογή του ΚΕΣΑ σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τηρούν τις αρχές που αναγνωρίζονται στον Χάρτη [10]. Όσον αφορά τη μεταχείριση των προσώπων που εμπίπτουν εντός του πεδίου εφαρμογής των εν λόγω μέτρων, τα κράτη μέλη δεσμεύονται από τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τις πράξεις διεθνούς δικαίου οι οποίες απαγορεύουν τις διακρίσεις [11]. Σκοπός του ΚΕΣΑ είναι η εναρμόνιση του νομικού πλαισίου που ισχύει στα κράτη μέλη βάσει κοινών ελάχιστων προδιαγραφών. Εγγενές χαρακτηριστικό των μέτρων που προβλέπουν ελάχιστες προδιαγραφές είναι ότι τα κράτη μέλη έχουν την εξουσία να θεσπίζουν ή να διατηρούν ευνοϊκότερες διατάξεις [12]. Το ΚΕΣΑ οδήγησε στη λήψη μιας σειράς μέτρων [13].

Η οδηγία για την αναγνώριση

7. Η οδηγία για την αναγνώριση έχει ως σκοπό να θέσει για όλα τα κράτη μέλη ελάχιστες απαιτήσεις και κοινά κριτήρια όσον αφορά την αναγνώριση των προσφύγων και το περιεχόμενο του καθεστώτος του πρόσφυγα, όσον αφορά τον προσδιορισμό των προσώπων που όντως χρήζουν διεθνούς προστασίας και όσον αφορά μια δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία ασύλου [14].

8. Το άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας ορίζει ότι ως «πρόσφυγας» νοείται «ο υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, ευρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας ή ο ανιθαγενής ο οποίος, ευρισκόμενος εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής του για τους ίδιους προαναφερθέντες λόγους, δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν και στον οποίο δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 12».

8 — Βλ. κατωτέρω σημείο 78 και υποσημείωση 83.

9 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 3 της οδηγίας για την αναγνώριση.

10 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας για την αναγνώριση και αιτιολογική σκέψη 8 της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου.

11 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 11 της οδηγίας για την αναγνώριση και αιτιολογική σκέψη 9 της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου.

12 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 8 και άρθρο 3 της οδηγίας για την αναγνώριση, και αιτιολογική σκέψη 7 και άρθρο 5 της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου.

13 — Εκτός από την οδηγία για την αναγνώριση και την οδηγία για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου, βλ. οδηγία 2001/55/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 2001, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων και μέτρα για τη δίκαιη κατανομή των βαρών μεταξύ κρατών μελών όσον αφορά την υποδοχή και την αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής αυτών των ατόμων (ΕΕ L 212, σ. 12), οδηγία 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη (ΕΕ L 31, σ. 18) και τα μέτρα τα οποία είναι γνωστά ως «σύστημα του Δουβλίνου» (κανονισμός του Δουβλίνου και κανονισμός EURODAC), κυρίως τον κανονισμό (ΕΚ) 343/2003 του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, για τα κριτήρια και τους μηχανισμούς προσδιορισμού του κράτους μέλους το οποίο είναι υπεύθυνο για την εξέταση αιτήσεως ασύλου που έχει υποβληθεί σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας (ΕΕ L 50, σ. 1). Το 2013 θεσπίστηκαν νέοι κανόνες που διέπουν το ΚΕΣΑ. Επισήμανα ήδη τα μέτρα που αντικατέστησαν την οδηγία για την αναγνώριση και την οδηγία για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου στις υποσημειώσεις 2 και 3 αντιστοίχως. Δεν απαρίθμησα τα υπόλοιπα νέα μέτρα, διότι η υπό κρίση υπόθεση δεν αφορά τις πράξεις αυτές.

14 — Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 1 έως 4, 6, 7, 8, 10, 11 και 17 της οδηγίας για την αναγνώριση.

9. Το άρθρο 4 επιγράφεται «Αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων». Προβλέπει συγκεκριμένα τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μπορούν να κρίνουν ότι εναπόκειται στον αιτούντα να υποβάλει το συντομότερο δυνατόν όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αίτησης διεθνούς προστασίας. Αποτελεί καθήκον των κρατών μελών να αξιολογούν, σε συνεργασία με τον αιτούντα, τα συναφή στοιχεία της αίτησής του.

2. Τα αναφερόμενα στην παράγραφο 1 στοιχεία συνίστανται σε δηλώσεις του αιτούντος και σε όλα τα έγγραφα που έχει ο αιτών στη διάθεσή του σχετικά με την ηλικία του, το προσωπικό του ιστορικό καθώς και το ιστορικό των οικείων συγγενών του, την ταυτότητα, την (τις) ιθαγένεια(-ες), τη (τις) χώρα(-ες) και το (τα) μέρος(-η) προηγούμενης διαμονής του, προηγούμενες αιτήσεις ασύλου, τα δρομολόγια που ακολούθησε, το δελτίο ταυτότητας και τα ταξιδιωτικά του έγγραφα και τους λόγους για τους οποίους ζητεί διεθνή προστασία.

3. Η αξιολόγηση της αίτησης διεθνούς προστασίας θα πρέπει να γίνεται σε εξατομικευμένη βάση και να περιλαμβάνει τη συνεκτίμηση:

α) όλων των συναφών στοιχείων που σχετίζονται με τη χώρα καταγωγής κατά τον χρόνο λήψης απόφασης σχετικά με την αίτηση, συμπεριλαμβανομένων των νόμων και των κανονισμών στη χώρα καταγωγής και του τρόπου εφαρμογής τους·

β) των συναφών δηλώσεων και εγγράφων που υπέβαλε ο αιτών, συμπεριλαμβανομένων στοιχείων σχετικά με το εάν ο αιτών έχει ήδη ή ενδέχεται να υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη·

γ) την ατομική κατάσταση και τις προσωπικές περιστάσεις του αιτούντος, συμπεριλαμβανομένων παραγόντων όπως το προσωπικό ιστορικό, το φύλο και η ηλικία, ούτως ώστε να εκτιμηθεί εάν, βάσει των προσωπικών περιστάσεων του αιτούντος, οι πράξεις στις οποίες έχει ήδη ή θα μπορούσε να εκτεθεί ισοδυναμούν με δίωξη ή σοβαρή βλάβη·

δ) εάν οι δραστηριότητες του αιτούντος από τότε που εγκατέλειψε τη χώρα καταγωγής του ανελήφθησαν με αποκλειστικό ή κύριο σκοπό τη δημιουργία των απαραίτητων συνθηκών για την υποβολή αίτησης διεθνούς προστασίας, ούτως ώστε να εκτιμηθεί εάν ο ενδιαφερόμενος θα εκτεθεί, συνεπεία των δραστηριοτήτων αυτών, σε δίωξη ή σοβαρή βλάβη σε περίπτωση επιστροφής του στην εν λόγω χώρα·

ε) εάν θα ήταν εύλογο να αναμένεται ότι ο αιτών θα θέσει εαυτόν υπό την προστασία άλλης χώρας την ιθαγένεια της οποίας θα μπορούσε να διεκδικήσει.

[...]

5. Οσάκις τα κράτη μέλη εφαρμόζουν την αρχή σύμφωνα με την οποία εναπόκειται στον αιτούντα να τεκμηριώσει την αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας και οσάκις ορισμένες πτυχές των δηλώσεων του αιτούντος δεν τεκμηριώνονται με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις, οι πτυχές αυτές δεν χρειάζονται επιβεβαίωση, όταν πληρούνται οι ακόλουθοι όροι:

α) ο αιτών έχει καταβάλει πραγματική προσπάθεια να τεκμηριώσει την αίτησή του·

β) έχουν υποβληθεί όλα τα συναφή στοιχεία τα οποία έχει ο αιτών στη διάθεσή του και έχει δοθεί ικανοποιητική εξήγηση για την τυχόν έλλειψη άλλων λυσιτελών στοιχείων·

γ) οι δηλώσεις του αιτούντος θεωρούνται συνεπείς και ευλογοφανείς και δεν έρχονται σε αντίθεση με διαθέσιμα ειδικά και γενικά στοιχεία που αφορούν την περίπτωσή του·

δ) ο αιτών αιτήθηκε την παροχή διεθνούς προστασίας το νωρίτερο δυνατόν, εκτός εάν αποδείξει ότι υπήρχε σοβαρός λόγος που τον εμπόδισε να το πράξει· [και]

ε) η γενική αξιοπιστία του αιτούντος είναι αποδεδειγμένη.»

10. Το άρθρο 9 της οδηγίας για την αναγνώριση ορίζει τις πράξεις διώξεως. Οι πράξεις αυτές πρέπει να είναι αρκούντως σοβαρές λόγω της φύσεώς τους, ώστε να συνιστούν σοβαρή παραβίαση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ειδικά των δικαιωμάτων από τα οποία δεν χωρεί παρέκκλιση (οριζόμενα στο άρθρο 15, παράγραφος 2, της ΕΣΔΑ) ή να συνεπάγονται σώρευση διαφόρων μέτρων η οποία να είναι αρκούντως σοβαρή ούτως ώστε να ισοδυναμεί με τέτοιου είδους παραβίαση των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων [15]. Στον ορισμό των πράξεων διώξεως μπορεί να εμπίπτουν πράξεις σωματικής ή ψυχικής βίας, συμπεριλαμβανομένων πράξεων σεξουαλικής βίας [16]. Πρέπει να υπάρχει συσχετισμός μεταξύ των λόγων που αναφέρονται στο άρθρο 10 και των πράξεων διώξεως του άρθρου 9 της οδηγίας για την αναγνώριση [17].

11. Το άρθρο 10 επιγράφεται «Λόγοι δίωξης». Στην παράγραφό του 1, στοιχείο δ', ορίζονται τα εξής:

«η ομάδα θεωρείται ως ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα όταν, μεταξύ άλλων:

— τα μέλη της ομάδας αυτής έχουν κοινά εγγενή χαρακτηριστικά ή κοινό ιστορικό παρελθόν το οποίο δεν μπορεί να μεταβληθεί ή έχουν από κοινού χαρακτηριστικά ή πεποιθήσεις τόσο θεμελιώδους σημασίας για την ταυτότητα ή τη συνείδηση ώστε ένα πρόσωπο να μην πρέπει να αναγκάζεται να τις αποκηρύξει και

— η ομάδα έχει ιδιαίτερη ταυτότητα στην οικεία χώρα, διότι γίνεται αντιληπτή ως διαφορετική ομάδα από τον περιβάλλοντα κοινωνικό χώρο.

Ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής μια ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα μπορεί να περιλαμβάνει ομάδα που βασίζεται στο κοινό χαρακτηριστικό του γενετήσιου προσανατολισμού. Ο γενετήσιος προσανατολισμός δεν μπορεί να νοηθεί ως περιλαμβάνων πράξεις θεωρούμενες αξιόποινες κατά το εθνικό δίκαιο των κρατών μελών. Μπορούν να λαμβάνονται υπόψη πτυχές συνδεόμενες με το φύλο, χωρίς να αποτελούν αυτές καθ' εαυτές τεκμήριο της εφαρμογής του παρόντος άρθρου[.]

[…]

2. Κατά την αξιολόγηση του βασίμου του φόβου του αιτούντος ότι θα υποστεί δίωξη, δεν ασκεί επιρροή το εάν ο αιτών χαρακτηρίζεται πράγματι από το φυλετικό, θρησκευτικό, εθνικό, κοινωνικό ή πολιτικό στοιχείο το οποίο προκαλεί τη δίωξη, υπό την προϋπόθεση ότι το χαρακτηριστικό αυτό του αποδίδεται από τον δράστη της δίωξης.» [18]

15 — Άρθρο 9, παράγραφος 1.

16 — Άρθρο 9, παράγραφος 2.

17 — Άρθρο 9, παράγραφος 3.

18 — Οι λόγοι διώξεως που απαριθμούνται στο άρθρο 10 περιλαμβάνουν τις έννοιες της φυλής, της θρησκείας, της ιθαγένειας και των πολιτικών πεποιθήσεων.

Η οδηγία για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου

12. Σκοπός της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου είναι η θέσπιση ενός ελάχιστου πλαισίου σχετικά με τις διαδικασίες χορηγήσεως και ανακλήσεως του καθεστώτος του πρόσφυγα [19]. Ισχύει για όλες τις αιτήσεις ασύλου που υποβάλλονται στο έδαφος της Ένωσης [20]. Κάθε κράτος μέλος πρέπει να ορίσει μια αποφαινόμενη αρχή υπεύθυνη για την εξέταση των αιτήσεων σύμφωνα με την οδηγία για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου [21].

13. Οι προϋποθέσεις για την εξέταση των αιτήσεων ορίζονται στο άρθρο 8. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αποφάσεις της αποφαινόμενης αρχής επί των αιτήσεων ασύλου να λαμβάνονται μετά τη δέουσα εξέταση. Για τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε: α) οι αιτήσεις να εξετάζονται και οι αποφάσεις να λαμβάνονται σε ατομική βάση, αντικειμενικά και αμερόληπτα· β) να λαμβάνονται συγκεκριμένες και ακριβείς πληροφορίες από διάφορες πηγές, όπως από τον Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (στο εξής: UNHCR) και γ) το προσωπικό που εξετάζει αιτήσεις και λαμβάνει αποφάσεις να γνωρίζει τις συναφείς προδιαγραφές που εφαρμόζονται στον τομέα της νομοθεσίας περί ασύλου και προσφύγων [22].

14. Όταν μια αίτηση απορρίπτεται, στη σχετική απόφαση πρέπει να αναφέρονται οι πραγματικοί και νομικοί λόγοι (άρθρο 9, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο), ενώ πριν από τη λήψη αποφάσεως από την αποφαινόμενη αρχή πρέπει να παρέχεται στον αιτούντα άσυλο η ευκαιρία προσωπικής συνεντεύξεως σχετικά με την αίτησή του ασύλου, υπό συνθήκες που του επιτρέπουν να εκθέσει διεξοδικά τους λόγους της αιτήσεώς του (άρθρο 12).

15. Το άρθρο 13 ορίζει τις προϋποθέσεις της προσωπικής συνεντεύξεως, η οποία κατά κανόνα πρέπει να γίνεται χωρίς την παρουσία μελών της οικογένειας, υπό συνθήκες που εξασφαλίζουν τη δέουσα εμπιστευτικότητα και επιτρέπουν στους αιτούντες να εκθέσουν διεξοδικά τους λόγους των αιτήσεών τους [23]. Για τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε το πρόσωπο που διεξάγει τη συνέντευξη να διαθέτει τα κατάλληλα προσόντα για να συνεκτιμήσει τις προσωπικές ή γενικές συνθήκες που περιβάλλουν την αίτηση, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής καταγωγής ή της ευαισθησίας του αιτούντος, στο μέτρο που είναι δυνατόν, και επιλέγουν διερμηνέα ικανό να εξασφαλίσει τη δέουσα επικοινωνία μεταξύ του αιτούντος και του προσώπου που διεξάγει τη συνέντευξη [24].

16. Το άρθρο 14 ορίζει ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε για κάθε προσωπική συνέντευξη να συντάσσεται γραπτή έκθεση η οποία να περιλαμβάνει τις βασικές πληροφορίες σχετικά με την αίτηση, όπως τις παραθέτει ο αιτών, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας για την αναγνώριση και ώστε οι αιτούντες να έχουν έγκαιρη πρόσβαση στην εν λόγω έκθεση [25]. Τα κράτη μέλη μπορούν να ζητήσουν την έγκριση του αιτούντος ως προς το περιεχόμενο της εκθέσεως για την προσωπική συνέντευξη [26].

17. Τα κράτη μέλη παρέχουν στους αιτούντες άσυλο τη δυνατότητα να συμβουλευθούν, ιδία δαπάνη, νομικό ή άλλο σύμβουλο, που αναγνωρίζεται με την ιδιότητα αυτή βάσει της εθνικής νομοθεσίας, σε θέματα σχετικά με τις αιτήσεις ασύλου [27].

19 — Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 2, 3, 5, 7, 8, 10, 13 και 22 της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου.

20 — Άρθρο 3, παράγραφος 1.

21 — Άρθρο 4, παράγραφος 1.

22 — Άρθρο 8, παράγραφος 2.

23 — Άρθρο 13, παράγραφοι 1, 2 και 3.

24 — Άρθρο 13, παράγραφος 3, στοιχεία α' και β'.

25 — Άρθρο 14, παράγραφοι 1 και 2.

26 — Άρθρο 14, παράγραφος 3.

27 — Άρθρο 15, παράγραφος 1.

18. Το άρθρο 23 επιγράφεται «Διαδικασία εξέτασης» και εντάσσεται στο κεφάλαιο III της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου, όπου ορίζονται οι διαδικασίες που πρέπει να τηρούνται σε πρώτο βαθμό. Τα κράτη μέλη πρέπει να εξετάζουν τις αιτήσεις ασύλου στο πλαίσιο διαδικασίας εξετάσεως σύμφωνα με τις βασικές αρχές και εγγυήσεις του κεφαλαίου II της ως άνω οδηγίας. Οφείλουν να εξασφαλίζουν την ταχύτερη δυνατή ολοκλήρωση της διαδικασίας αυτής, με την επιφύλαξη κατάλληλης και πλήρους εξετάσεως [28].

19. Το άρθρο 39 ορίζει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν ώστε οι αιτούντες άσυλο να έχουν δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου κατά, μεταξύ άλλων, της αποφάσεως επί της αιτήσεως ασύλου την οποία υπέβαλαν [29].

Το εθνικό δίκαιο

20. Σύμφωνα με την επεξήγηση των εθνικών κανόνων που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, ο αιτών φέρει το βάρος να αποδείξει το βάσιμο των λόγων για τους οποίους ζητείται άσυλο και να παράσχει τις σχετικές πληροφορίες προς στήριξη αυτού του αιτήματος. Στη συνέχεια, οι αρμόδιες αρχές καλούν τον αιτούντα σε δύο συνεντεύξεις. Στους αιτούντες παρέχονται υπηρεσίες διερμηνέα και δικαστικής αρωγής, προκειμένου να τους χορηγηθεί νομική συνδρομή. Στον αιτούντα παρέχεται αντίγραφο των καταγεγραμμένων συνεντεύξεων. Στη συνέχεια, έχει τη δυνατότητα να ζητήσει τροποποιήσεις στην εν λόγω καταγραφή και να υποβάλει περαιτέρω πληροφορίες. Η απόφαση επί του αιτήματος του αιτούντος άσυλο λαμβάνεται από τον αρμόδιο υπουργό, ο οποίος ανακοινώνει στον αιτούντα την απόφαση που προτίθεται να εκδώσει πριν αυτή οριστικοποιηθεί, οπότε ο αιτών μπορεί να υποβάλει γραπτές παρατηρήσεις συναφώς. Στη συνέχεια, ο υπουργός κοινοποιεί στον αιτούντα την οριστική απόφασή του, την οποία ο αιτών μπορεί να προσβάλει ασκώντας προσφυγή ενώπιον των δικαστηρίων [30].

Τα πραγματικά περιστατικά, η διαδικασία και το προδικαστικό ερώτημα

21. Οι A, B και C υπέβαλαν προς τις ολλανδικές αρχές αιτήσεις χορηγήσεως προσωρινής άδειας διαμονής (ασύλου) δυνάμει του Vreemdelingenwet 2000, με την αιτιολογία ότι έχουν βάσιμο φόβο διώξεως στη χώρα καταγωγής τους επειδή είναι ομοφυλόφιλοι άνδρες.

22. Ο A είχε υποβάλει προηγούμενη αίτηση χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα λόγω γενετήσιου προσανατολισμού του, την οποία ο υπουργός είχε απορρίψει ως αναξιόπιστη. Ο υπουργός απέρριψε επίσης μεταγενέστερη αίτηση του A για χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα, με απόφαση εκδοθείσα στις 12 Ιουλίου 2011, με την αιτιολογία ότι οι εξηγήσεις του A είναι αναξιόπιστες. Ο υπουργός έκρινε ότι το γεγονός ότι ο A εξέφρασε προθυμία να υποβληθεί σε δοκιμασία για να αποδείξει ότι είναι ομοφυλόφιλος δεν σημαίνει ότι θα πρέπει να γίνει ανεπιφύλακτα δεκτός ο γενετήσιος προσανατολισμός που προβάλλει ο ίδιος ο A για τον εαυτό του, χωρίς να πραγματοποιηθεί οποιαδήποτε αξιολόγηση της αξιοπιστίας των σχετικών ισχυρισμών.

23. Όσον αφορά τον B, ο υπουργός έκρινε την αίτησή του αναξιόπιστη επειδή ήταν συνοπτική και ασαφής, τόσο ως προς τον ισχυρισμό περί σεξουαλικής σχέσεως που είχε ο B με έναν φίλο του όταν ήταν νέος όσο και ως προς τη δήλωση του B σχετικά με τη δική του συνειδητοποίηση ότι είναι ομοφυλόφιλος. Κατά την άποψη του υπουργού, δεδομένου ότι ο B κατάγεται από μουσουλμανική

28 — Άρθρο 23, παράγραφος 2.

29 — Άρθρο 39, παράγραφος 1, στοιχείο α'.

30 — Οι εθνικοί κανόνες περιέχονται στο άρθρο 31, παράγραφος 1, του Vreemdelingenwet 2000 (νόμου του 2000 για τους αλλοδαπούς), στο άρθρο 3.111 του Vreemdelingenbesluit 2000 (διάταγμα του 2000 για τους αλλοδαπούς) και στο άρθρο 3.35 της Voorschrift Vreemdelingen 2000 (κανονιστική πράξη του 2000 για τους αλλοδαπούς). Καθοδήγηση σχετικά με τις διατάξεις αυτές περιέχει η Vreemdelingencirculaire 2000 (εγκύκλιος του 2000 για τους αλλοδαπούς), και ειδικότερα οι παράγραφοί της C2/2.1, C2/2.1.1 και C14/2.1 έως C14/2.4.

οικογένεια και από χώρα όπου η ομοφυλοφιλία δεν γίνεται ανεκτή, θα έπρεπε να είναι σε θέση να δώσει λεπτομέρειες σχετικά με τα συναισθήματά του και το πώς αποδέχθηκε την ομοφυλοφιλία του. Ο υπουργός απέρριψε το αίτημα του Β για χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα, με απόφαση που εκδόθηκε την 1η Αυγούστου 2012.

24. Ο υπουργός θεώρησε ότι ο ισχυρισμός του C ότι είναι ομοφυλόφιλος στερείται αξιοπιστίας, διότι η εξήγησή του ήταν ασυνεπής. Ο C ισχυρίστηκε ότι μόνον αφότου εγκατέλειψε τη χώρα καταγωγής του μπόρεσε ο ίδιος να συνειδητοποιήσει ότι κατά πάσα πιθανότητα είναι ομοφυλόφιλος. Πίστευε ότι είχε τέτοια συναισθήματα από τότε που ήταν 14 ή 15 ετών και ανέφερε στις αρμόδιες αρχές ότι είχε συνάψει σεξουαλική σχέση με έναν άνδρα στην Ελλάδα. Ωστόσο, ο ίδιος είχε προγενέστερα επικαλεστεί με την αίτησή του για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα το γεγονός ότι είχε αντιμετωπίσει προβλήματα στη χώρα καταγωγής του, επειδή είχε σεξουαλικές σχέσεις με την κόρη του εργοδότη του. Ο υπουργός εξέφρασε την άποψη ότι ο C θα μπορούσε και θα όφειλε να έχει δηλώσει τον γενετήσιο προσανατολισμό του στο πλαίσιο της προηγούμενης διαδικασίας. Ο υπουργός έκρινε ότι το γεγονός ότι ο C προσκόμισε ταινία στην οποία απεικονίζεται να επιδίδεται σε σεξουαλικές πράξεις με άνδρα δεν αποδεικνύει ότι είναι ομοφυλόφιλος. Επιπλέον, ο C δεν ήταν σε θέση να δώσει σαφή εξήγηση για το πώς ο ίδιος συνειδητοποίησε τον γενετήσιο προσανατολισμό του ούτε να απαντήσει σε συγκεκριμένες ερωτήσεις, για παράδειγμα να κατονομάσει οργανώσεις στις Κάτω Χώρες που υπερασπίζονται τα δικαιώματα των ομοφυλοφίλων. Ο υπουργός απέρριψε το αίτημα του C για χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα με απόφαση που εκδόθηκε την 8η Οκτωβρίου 2012.

25. Οι A, B και C προσέφυγαν κατά των αποφάσεων του υπουργού, ζητώντας τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων ενώπιον του Rechtbank 's-Gravenhage (περιφερειακό δικαστήριο της Χάγης, στο εξής: Rechtbank). Οι προσφυγές απορρίφθηκαν ως αβάσιμες στις 9 Σεπτεμβρίου 2011, στις 23 Αυγούστου 2012 και στις 30 Οκτωβρίου 2012 αντιστοίχως. Στη συνέχεια, κάθε αιτών άσκησε αναίρεση ενώπιον του Raad van State κατά της αποφάσεως του Rechtbank περί απορρίψεως της προσφυγής του.

26. Στην αίτησή του για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, το αιτούν δικαστήριο έλαβε ρητώς υπόψη δύο υποθέσεις των οποίων έχει επιληφθεί το Δικαστήριο: αφενός, την υπόθεση Υ και Ζ[31], επί της οποίας είχε ήδη εκδοθεί απόφαση, και, αφετέρου, την υπόθεση Χ, Υ και Ζ[32] (επί της οποίας το Raad van State υπέβαλε αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στις 18 Απριλίου 2012), τότε εκκρεμούσα ενώπιον του Δικαστηρίου. Στην τελευταία υπόθεση ζητήθηκε να διευκρινιστεί, μεταξύ άλλων, εάν οι αλλοδαποί με ομοφυλοφιλικό προσανατολισμό αποτελούν ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα κατά την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας για την αναγνώριση. Οι αναιρετικές δίκες ανεστάλησαν εν αναμονή της εκβάσεως της υποθέσεως Χ, Υ και Ζ.

27. Στην υπόθεση της κύριας δίκης οι A, B και C ισχυρίστηκαν ότι ο υπουργός υπέπεσε σε πλάνη, καθόσον δεν στήριξε την απόφασή του σχετικά με το εάν οι ενδιαφερόμενοι είναι ομοφυλόφιλοι στις αντίστοιχες δηλώσεις τους σχετικά με τον γενετήσιο προσανατολισμό τους. Ισχυρίστηκαν δε ότι η θέση του υπουργού είναι αντίθετη προς τα άρθρα 1, 3, 4, 7 και 21 του Χάρτη, καθόσον ισοδυναμεί με άρνηση προβαλλόμενου γενετήσιου προσανατολισμού.

28. Το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι η εξακρίβωση προβαλλόμενου γενετήσιου προσανατολισμού είναι πιο πολύπλοκη από την εξακρίβωση των άλλων λόγων διώξεως που αναφέρονται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας για την αναγνώριση. Συναφώς, παρατήρησε ότι δεν υπάρχει ενιαίος τρόπος με τον οποίο διενεργείται η εν λόγω εξακρίβωση στα κράτη μέλη[33]. Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο αμφισβήτησε τους ισχυρισμούς των αναιρεσειόντων ότι ο υπουργός ήταν υποχρεωμένος να αποδεχθεί τον προβαλλόμενο γενετήσιο προσανατολισμό και ότι δεν δικαιούνταν να προβεί σε

31 — Απόφαση Υ και Ζ (C-71/11 και C-99/11, EU:C:2012:518), σχετικά με την έννοια των θρησκευτικών πεποιθήσεων σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας για την αναγνώριση.

32 — Απόφαση Χ, Υ και Ζ (C-199/12, C-200/12 και C-201/12, EU:C:2013:720).

33 — Βλ. την έκθεση των Sabine Jansen και Thomas Spijkerboer «Fleeing homophobia — asylum claims related to sexual orientation and gender identity in Europe», Vrije Universiteit Amsterdam, 2011 (στο εξής: έκθεση Fleeing homophobia).

εξακρίβωσή του. Υπό το πρίσμα αυτών των εκτιμήσεων, των αποφάσεων του Δικαστηρίου στην υπόθεση Υ και Ζ και στην (τότε εκκρεμούσα) υπόθεση Χ, Υ και Ζ, το Raad van State ζήτησε να διευκρινιστεί εάν το δίκαιο της Ένωσης επιβάλλει όρια στην έρευνα που μπορούν να διεξάγουν οι αρμόδιες εθνικές αρχές όσον αφορά τον προβαλλόμενο γενετήσιο προσανατολισμό αιτούντος τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα. Ως εκ τούτου, υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο ερώτημα για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως:

«Ποιοι περιορισμοί επιβάλλονται [από την οδηγία για την αναγνώριση] και [από τον Χάρτη], ειδικότερα δε από τα άρθρα του 3 και 7, στον τρόπο ελέγχου της αξιοπιστίας δηλώσεων που αφορούν τον γενετήσιο προσανατολισμό του ενδιαφερόμενου, διακρίνονται δε οι περιορισμοί αυτοί από τους ισχύοντες για τον έλεγχο της αξιοπιστίας δηλώσεων περί συνδρομής των λοιπών προβλεπόμενων λόγων διώξεως και, αν ναι, υπό ποια έννοια;»

29. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν οι Α και Β, η UNHCR, οι Κάτω Χώρες, το Βέλγιο, η Τσεχική Δημοκρατία, η Γαλλία, η Γερμανία και η Ελλάδα καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Με την εξαίρεση του Β, της Τσεχικής Δημοκρατίας και της Γερμανίας, όλα τα μέρη κατέθεσαν προφορικές παρατηρήσεις κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 25ης Φεβρουαρίου 2014.

Αξιολόγηση

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

30. Κατά πάγια νομολογία, η Σύμβαση της Γενεύης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων. Η οδηγία για την αναγνώριση εκδόθηκε ως καθοδήγηση προς τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της εν λόγω συμβάσεως, με βάση κοινές έννοιες και κριτήρια [34]. Επομένως, η οδηγία αυτή πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα της γενικής οικονομίας και του σκοπού της, και κατά τρόπο σύμφωνο με τη Σύμβαση της Γενεύης και τις λοιπές συναφείς συμβάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Επιπλέον, η οδηγία για την αναγνώριση πρέπει επίσης να ερμηνεύεται κατά τρόπο που να συνάδει με τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στον Χάρτη [35].

31. Στο πλαίσιο του ΚΕΣΑ, η οδηγία για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου θεσπίζει ένα κοινό σύστημα εγγυήσεων με σκοπό την πλήρη τήρηση της Συμβάσεως της Γενεύης και των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όσον αφορά τις διαδικασίες των κρατών μελών για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα [36].

32. Ωστόσο, ούτε η ίδια η οδηγία για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου ούτε η Σύμβαση της Γενεύης αλλ' ούτε και ο Χάρτης θεσπίζουν ειδικούς κανόνες ως προς το πώς εκτιμάται η αξιοπιστία αιτούντος ο οποίος ζητεί να του χορηγηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα για οποιονδήποτε από τους λόγους που απαριθμούνται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας για την αναγνώριση, συμπεριλαμβανομένου του λόγου ότι ανήκει σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα συνεπεία του ομοφυλοφιλικού προσανατολισμού

34 — Αποφάσεις Salahadin Abdulla κ.λπ. (C-175/08, C-176/08, C-178/08 και C-179/08, EU:C:2010:105, σκέψη 52)· Υ και Ζ, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 31 ανωτέρω (EU:C:2012:518, σκέψη 47), και Χ, Υ και Ζ, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 32 ανωτέρω (EU:C:2013:720, σκέψη 39).

35 — Απόφαση Χ, Υ και Ζ, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 32 ανωτέρω (EU:C:2013:720, σκέψη 40). Βλ. επίσης, άρθρο 10 του Χάρτη.

36 — Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 2, 3, 5, 7 και 8 καθώς και άρθρο 1 της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου. Βλ., επίσης, απόφαση Samba Diouf (C-69/10, EU:C:2011:524, σκέψη 34).

του. Ως εκ τούτου, η αξιολόγηση αυτή εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των εθνικών κανόνων[37], το δίκαιο της Ένωσης όμως δύναται να περιορίζει τη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών ως προς τους κανόνες που μπορούν να εφαρμόζουν στο πλαίσιο εκτιμήσεως της αξιοπιστίας των αιτούντων άσυλο.

Αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα

33. Όπως επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο, η παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ανακύπτει στο πλαίσιο προγενέστερης αιτήσεως του ίδιου δικαστηρίου στην υπόθεση X, Υ και Z[38]. Ορισμένα ζητήματα που αφορούν την ερμηνεία της οδηγίας για την αναγνώριση, στο μέτρο που η εν λόγω οδηγία εφαρμόζεται στις αιτήσεις χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα για λόγους γενετήσιου προσανατολισμού, επιλύθηκαν με την απόφαση του Δικαστηρίου σε εκείνη την υπόθεση. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι ο ομοφυλοφιλικός προσανατολισμός συνιστά λόγο στον οποίο μπορεί να στηριχθεί ο ισχυρισμός ότι ο αιτών αποτελεί μέλος ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας κατά το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της εν λόγω οδηγίας[39]. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι οι εν λόγω αιτούντες δεν πρέπει να αναμένεται να συμπεριφέρονται με έναν συγκεκριμένο τρόπο, για παράδειγμα, εκφράζοντας συγκρατημένα τον γενετήσιο προσανατολισμό τους ή αποκρύπτοντας τον γενετήσιο προσανατολισμό τους στη χώρα καταγωγής τους[40]. Σε σχέση με την εκτίμηση εάν υπάρχει βάσιμος φόβος διώξεως, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι αρμόδιες αρχές πρέπει να εξακριβώνουν εάν οι αποδειχθείσες περιστάσεις συνιστούν απειλή, ώστε ο ενδιαφερόμενος να φοβάται δικαιολογημένα, υπό το πρίσμα της ατομικής του καταστάσεως, ότι θα υποβληθεί πράγματι σε πράξεις διώξεως[41]. Η εκτίμηση της εκτάσεως αυτού του κινδύνου πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να πραγματοποιείται με σύνεση και προσοχή, και να βασίζεται αποκλειστικά σε συγκεκριμένη αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών και των περιστάσεων, σύμφωνα με τους κανόνες που προβλέπονται ιδίως στο άρθρο 4 της οδηγίας για την αναγνώριση[42].

34. Το υπό κρίση ζήτημα πρέπει να εξεταστεί σε αυτό το πλαίσιο. Συνεπώς, για παράδειγμα, δεν απαιτείται από το Δικαστήριο να αποφανθεί ως προς το εάν οι αιτούντες που αποδεικνύουν ότι είναι ομοφυλόφιλοι πρέπει να τυγχάνουν αυτοδικαίως της χορηγήσεως του καθεστώς πρόσφυγα εντός κράτους μέλους. Αντ' αυτού, τα στάδια που προβλέπει το νομοθετικό σύστημα περιλαμβάνουν, καταρχάς, τη διαπίστωση εάν ο αιτών αποτελεί μέλος ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας[43]. Προστασία παρέχεται επίσης σε περιπτώσεις όπου οι αιτούντες δεν είναι όντως μέλη της εν λόγω ομάδας (εν προκειμένω, ομοφυλόφιλοι), αλλά τους αποδίδεται αυτό το χαρακτηριστικό[44]. Στη συνέχεια, πρέπει να εξετάζεται εάν ο συγκεκριμένος αιτών έχει βάσιμο φόβο διώξεως[45].

35. Η αίτηση του αιτούντος δικαστηρίου για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως δεν επισημαίνει εάν αφορά αυτό καθαυτό το άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας για την αναγνώριση. Το προβαλλόμενο ερώτημα τοποθετείται εντός ελάχιστου εννοιολογικού πλαισίου και ως εκ τούτου είναι μάλλον αφηρημένο. Κατά συνέπεια, θα επικεντρωθώ στο κατά πόσον το δίκαιο της Ένωσης επιτρέπει στις αρμόδιες εθνικές αρχές να εξετάζουν το ζήτημα εάν ο αιτών είναι μέλος ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας, για τους σκοπούς του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', λόγω της ομοφυλοφιλίας του (και να μη βασίζονται απλώς στη μαρτυρία του), στο πώς πρέπει να διεξάγεται ενδεχόμενη διαδικασία εξακριβώσεως και στο εάν τίθενται περιορισμοί στον τρόπο αξιολογήσεως του εν λόγω ζητήματος.

37 — Βλ. πάγια νομολογία, η οποία ανατρέχει στην απόφαση Rewe Zentralfinanz (33/76, EE:C:1976:188, σκέψη 5)· πιο πρόσφατα, βλ. απόφαση Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163, σκέψη 39).

38 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 28.

39 — Απόφαση X, Υ και Z, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 32 ανωτέρω (EU:C:2013:720, σκέψεις 46 και 47).

40 — Απόφαση X, Υ και Z, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 32 ανωτέρω (EU:C:2013:720, σκέψεις 67 έως 69).

41 — Απόφαση X, Υ και Z, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 32 ανωτέρω (EU:C:2013:720, σκέψη 72 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

42 — Απόφαση X, Υ και Z, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 32 ανωτέρω (EU:C:2013:720, σκέψη 73 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

43 — Άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας για την αναγνώριση.

44 — Άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας για την αναγνώριση.

45 — Άρθρα 2, στοιχείο γ', και 9 της οδηγίας για την αναγνώριση.

Αυτοπροσδιοριζόμενος γενετήσιος προσανατολισμός

36. Τα μέρη που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο δεν αμφισβητούν ότι η σεξουαλικότητα ενός ατόμου είναι ένα εξαιρετικά σύνθετο ζήτημα που είναι αναπόσπαστο από την προσωπική του ταυτότητα και τη σφαίρα της ιδιωτικής ζωής του. Επιπλέον, όλα τα μέρη συμφωνούν ότι δεν υπάρχει αντικειμενική μέθοδος εξακριβώσεως ενός προβαλλόμενου γενετήσιου προσανατολισμού. Ωστόσο, υπάρχουν διαφορετικές απόψεις ως προς το εάν οι αρμόδιες αρχές ενός κράτους μέλους οφείλουν να ελέγχουν κατά πόσον ο αιτών είναι ομοφυλόφιλος και, συνεπώς, αποτελεί μέλος κοινωνικής ομάδας κατά την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας για την αναγνώριση.

37. Τόσο ο A όσο και ο B υποστηρίζουν ότι μόνον ο ίδιος ο αιτών μπορεί να προσδιορίζει τη σεξουαλικότητά του και ότι η εξακρίβωση του προβαλλόμενου γενετήσιου προσανατολισμού από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών δεν συνάδει με το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή [46]. Ο A ισχυρίζεται ότι δεν υπάρχουν γενικά χαρακτηριστικά τα οποία να σχετίζονται με την ομοφυλοφιλία ούτε ομοφωνία σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν έναν τέτοιο γενετήσιο προσανατολισμό. Εντός του πλαισίου αυτού, οι εθνικές αρχές δεν έχουν αρμοδιότητα να υποκαθιστούν με τη δική τους αξιολόγηση τον δηλωθέντα γενετήσιο προσανατολισμό του αιτούντος. Όλα τα κράτη μέλη που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο υποστηρίζουν ότι οι αντίστοιχες εθνικές τους αρχές διατηρούν την αρμοδιότητα να εξετάζουν την αξιοπιστία του προβαλλόμενου γενετήσιου προσανατολισμού του αιτούντος. Η Επιτροπή συμμερίζεται την άποψη αυτή, θεωρώντας την σύμφωνη με το άρθρο 4 της οδηγίας για την αναγνώριση. Η UNHCR υποστηρίζει ότι η εξακρίβωση του γενετήσιου προσανατολισμού του αιτούντος συνιστά σύνηθες στοιχείο της αξιολογήσεως των πραγματικών περιστατικών σε τέτοιες περιπτώσεις και πρέπει να αποτελεί το σημείο αφετηρίας της εξετάσεως του εν λόγω ζητήματος [47].

38. Συμφωνώ και εγώ ότι ο γενετήσιος προσανατολισμός ενός ατόμου είναι ένα πολύπλοκο θέμα, άρρηκτα συνδεδεμένο με την ταυτότητά του, το οποίο εμπίπτει στην ιδιωτική σφαίρα της ζωής του. Έτσι, το ζήτημα εάν ο γενετήσιος προσανατολισμός ενός ατόμου πρέπει να γίνεται αποδεκτός χωρίς περαιτέρω εξέταση από τις αρμόδιες εθνικές αρχές πρέπει να αξιολογείται εντός του ακόλουθου πλαισίου. Πρώτον, το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή κατοχυρώνεται από το άρθρο 7 του Χάρτη, η δε προστασία από τις διακρίσεις για λόγους που περιλαμβάνουν τον γενετήσιο προσανατολισμό προβλέπεται ρητά στο άρθρο 21, παράγραφος 1. Τα δικαιώματα αυτά αντιστοιχούν στο άρθρο 8, σε συνδυασμό, εφόσον είναι αναγκαίο, με το άρθρο 14 της ΕΣΔΑ [48]. Δεν ανήκουν, ωστόσο, στα απαράγραπτα δικαιώματα από τα οποία δεν χωρεί παρέκκλιση [49]. Δεύτερον, το Δικαστήριο του Στρασβούργου έχει κρίνει ότι η έννοια της «ιδιωτικής ζωής» είναι ευρεία και δεν μπορεί να οριστεί με εξαντλητικό τρόπο. Καλύπτει τη σωματική και ψυχολογική ακεραιότητα ενός προσώπου, συμπεριλαμβανομένων στοιχείων όπως ο γενετήσιος προσανατολισμός και η σεξουαλική ζωή που εμπίπτουν στην προσωπική σφαίρα, η οποία προστατεύεται από το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ [50].

46 — Όπως ερμηνεύεται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (στο εξής: Δικαστήριο του Στρασβούργου).

47 — Όσον αφορά τη (χρήσιμη) παρέμβαση της UNHCR, διαπιστώνω ότι η παράγραφος 7 των κατευθυντήριων γραμμών της UNHCR για τη διεθνή προστασία υπ' αριθ. 9 (στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές της UNHCR) παραπέμπουν στις αρχές της Yogyakarta για την εφαρμογή του διεθνούς δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου σχετικά με τον γενετήσιο προσανατολισμό και με την ταυτότητα φύλου (στο εξής: αρχές Yogyakarta), που εκδόθηκαν το 2007. Μολονότι οι αρχές Yogyakarta δεν είναι νομικά δεσμευτικές, παρά ταύτα αντικατοπτρίζουν τις καθιερωμένες αρχές του διεθνούς δικαίου. Στην παράγραφο 4 του προοιμίου των αρχών Yogyakarta, ο όρος «γενετήσιος προσανατολισμός» αναφέρεται στην «ιδιότητα του ατόμου να νιώθει βαθιά συναισθηματική έλξη, στοργή και σεξουαλική έλξη και να διατηρεί προσωπικές σεξουαλικές σχέσεις με άτομα διαφορετικού φύλου ή του ίδιου φύλου ή με περισσότερα του ενός φύλου».

48 — Το Δικαστήριο του Στρασβούργου έχει επιληφθεί σειράς υποθέσεων σχετικά με τις διακρίσεις λόγω γενετήσιου προσανατολισμού στη σφαίρα της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση X κ.λπ. κατά Αυστρίας [GC], προσφυγή αριθ. 19010/07, § 92 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, ΕΔΔΑ 2013, σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ μεμονωμένα και σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της ΕΣΔΑ.

49 — Βλ. ανωτέρω, υποσημείωση 6.

50 — ΕΔΔΑ, απόφαση Van Kück κατά Γερμανίας, προσφυγή αριθ. 35968/97, § 69 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, ΕΔΔΑ 2003-VII.

39. Τρίτον, σε περιπτώσεις που αφορούν την ταυτότητα φύλου και την τρανσεξουαλικότητα, το Δικαστήριο του Στρασβούργου έχει κρίνει ότι η έννοια της προσωπικής αυτονομίας είναι σημαντική αρχή που διέπει τις εγγυήσεις του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ [51]. Μολονότι είναι αλήθεια ότι τα ζητήματα που ανέκυψαν στην εν λόγω νομολογία δεν είναι ακριβώς τα ίδια με εκείνα που ανακύπτουν όταν το επίμαχο θέμα είναι ο γενετήσιος προσανατολισμός, θεωρώ ότι η νομολογία αυτή παρέχει πολύτιμη καθοδήγηση [52]. Το Δικαστήριο του Στρασβούργου δεν είχε την ευκαιρία να κρίνει εάν το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ εξασφαλίζει το δικαίωμα να μην εξετάζεται από τις αρμόδιες αρχές ο προβαλλόμενος γενετήσιος προσανατολισμός του ατόμου, ιδίως στο πλαίσιο αιτήσεως για χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα. Κατά τη γνώμη μου, η υφιστάμενη νομολογία έχει την έννοια ότι, επειδή η προσωπική αυτονομία συνιστά σημαντική αρχή από την οποία διαπνέεται η ερμηνεία της προστασίας που παρέχει το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, κάθε άτομο έχει δικαίωμα να ορίζει τη δική του ταυτότητα, η οποία περιλαμβάνει τον ορισμό του δικού του γενετήσιου προσανατολισμού.

40. Ως εκ τούτου, ο ορισμός από τον αιτούντα του δικού του γενετήσιου προσανατολισμού πρέπει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαδικασία αξιολογήσεως των αιτήσεων για χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα δυνάμει του άρθρου 4 της οδηγίας για την αναγνώριση. Συμφωνώ με την UNHCR ότι τέτοιες δηλώσεις θα πρέπει, τουλάχιστον, να αποτελούν το σημείο αφετηρίας της διαδικασίας αξιολογήσεως. Απαγορεύεται όμως στα κράτη μέλη να επαληθεύουν τέτοιες δηλώσεις;

Αξιολόγηση στο πλαίσιο της οδηγίας για την αναγνώριση

41. Το άρθρο 4 της οδηγίας για την αναγνώριση απαιτεί από τα κράτη μέλη να εξετάζουν όλες τις αιτήσεις για χορήγηση διεθνούς προστασίας. Δεν γίνεται διάκριση μεταξύ των διαφόρων λόγων διώξεως που απαριθμούνται στο άρθρο 10 της εν λόγω οδηγίας. Επομένως, οι αιτούντες που ζητούν τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα με την αιτιολογία ότι είναι ομοφυλόφιλοι και ανήκουν σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα κατά την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', δεν απαλλάσσονται από τη διαδικασία αξιολογήσεως σύμφωνα με την οδηγία [53].

42. Το άρθρο 4, παράγραφος 1, επιτρέπει στα κράτη μέλη να κρίνουν ότι εναπόκειται στον αιτούντα «να υποβάλει το συντομότερο δυνατόν όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αιτήσεως διεθνούς προστασίας» [54]. Η διάταξη αυτή επιβάλλει στα κράτη μέλη και μια θετική υποχρέωση να ενεργούν σε συνεργασία με τον αιτούντα για την αξιολόγηση των κρίσιμων στοιχείων της αίτησής του. Η αξιολόγηση πρέπει να γίνεται σε εξατομικευμένη βάση και να περιλαμβάνει τη συνεκτίμηση της ατομικής καταστάσεως και των προσωπικών περιστάσεων του αιτούντος [55]. Η παράγραφος 5 του άρθρου 4 της οδηγίας για την αναγνώριση αναγνωρίζει ότι ο αιτών ενδέχεται να μην είναι πάντα σε θέση να τεκμηριώσει τις δηλώσεις του με έγγραφα ή άλλες αποδείξεις. Ως εκ τούτου, τέτοιες αποδείξεις δεν απαιτούνται όταν πληρούνται οι σωρευτικές προϋποθέσεις των στοιχείων α' έως ε', της παραγράφου 5, του άρθρου 4 [56].

51 — ΕΔΔΑ, απόφαση Van Kück κατά Γερμανίας, προπαρατεθείσα ανωτέρω στην υποσημείωση 50, §§ 69 και 73 έως 75.

52 — Βλ. για παράδειγμα, ΕΔΔΑ, αποφάσεις Christine Goodwin κατά Ηνωμένου Βασιλείου [GC], προσφυγή αριθ. 28957/95, ΕΔΔΑ 2002-VI, και Van Kück κατά Γερμανίας, προπαρατεθείσα ανωτέρω στην υποσημείωση 50. Στην απόφαση Goodwin το ζήτημα ήταν εάν το Ηνωμένο Βασίλειο, μη αναγνωρίζοντας την αλλαγή φύλου της προσφεύγουσας, παρέλειψε να συμμορφωθεί με ορισμένες υποχρεώσεις για τη διασφάλιση, ιδίως, των δικαιωμάτων της στην ιδιωτική ζωή. Η προσφεύγουσα στην υπόθεση Van Kück ισχυρίστηκε ότι οι αποφάσεις των γερμανικών δικαστηρίων και οι σχετικές δικαστικές διαδικασίες με τις οποίες απορρίφθηκαν τα αιτήματά της για επιστροφή των ιατρικών εξόδων στα οποία υποβλήθηκε για επεμβάσεις αλλαγής φύλου παραβίασαν, μεταξύ άλλων, το δικαίωμά της στην ιδιωτική ζωή, στο μέτρο που τα δικαστήρια απαίτησαν να αποδειχθεί ότι η αλλαγή φύλου ήταν ο μόνος τρόπος να αντιμετωπιστεί η κατάστασή της.

53 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 11 της οδηγίας για την αναγνώριση και την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων που κατοχυρώνεται στο άρθρο 3 της Σύμβασης της Γενεύης και στο άρθρο 21 του Χάρτη.

54 — Τα στοιχεία που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 4 απαριθμούνται λεπτομερώς στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, βλ. ανωτέρω, σημείο 9. Βλ. επίσης απόφαση M.M. (C-277/11, EU:C:2012:744, σκέψη 73).

55 — Άρθρο 4, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της οδηγίας για την αναγνώριση. Βλ. επίσης άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου.

56 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 9.

43. Σε περίπτωση που ο αιτών επικαλείται το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας, ζητώντας τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα με την αιτιολογία ότι είναι μέλος ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας βάσει του γενετήσιου προσανατολισμού του, είναι —νομίζω— σχεδόν αναπόφευκτη η ενεργοποίηση του άρθρου 4, παράγραφος 5, της οδηγίας. Ένας προβαλλόμενος γενετήσιος προσανατολισμός δεν μπορεί εύκολα να εξακριβωθεί αντικειμενικά, είναι δε απίθανο να υπάρχουν έγγραφα ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία που να στηρίζουν τη δήλωση αυτοπροσδιορισμού του αιτούντος ως προς τον γενετήσιο προσανατολισμό του[57]. Ως εκ τούτου, η αξιοπιστία καθίσταται το κεντρικό ζήτημα.

44. Συνάδει η αξιολόγηση της αξιοπιστίας του αιτούντος με τον Χάρτη και με τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων;

45. Κατά την άποψή μου, ναι.

46. Το άρθρο 18 του Χάρτη κατοχυρώνει το δικαίωμα ασύλου, τηρουμένων των κανόνων της Σύμβασης της Γενεύης και των Συνθηκών. Δεν υπάρχει αντίστοιχο δικαίωμα στην ΕΣΔΑ, αν και το άρθρο 1 του πρωτοκόλλου αριθ. 7 προβλέπει ορισμένες διαδικαστικές εγγυήσεις σχετικά με την απέλαση των αλλοδαπών. Σε σχέση με τις αιτήσεις για χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα, το Δικαστήριο του Στρασβούργου έχει αναγνωρίσει ότι τα συμβαλλόμενα κράτη δικαιούνται, από απόψεως διεθνούς δικαίου (με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων που υπέχουν από τις Συνθήκες), να ελέγχουν την είσοδο, τη διαμονή και την απέλαση των αλλοδαπών στο έδαφός τους[58]. Τούτο δεν αποτελεί έκπληξη. Κατά την εφαρμογή της εκάστοτε πολιτικής ασύλου, εναπόκειται στα κράτη μέλη να κρίνουν ποιος έχει πραγματικά ανάγκη προστασίας και να τον δεχτούν ως πρόσφυγα. Με την ίδια λογική, έχουν το δικαίωμα να αρνούνται την παροχή συνδρομής σε ανειλικρινείς αιτούντες.

47. Το εάν ο αιτών είναι μέλος ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας για τους σκοπούς του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ' (ή του αποδίδεται αυτό το χαρακτηριστικό, πράγμα που συνεπάγεται ενεργοποίηση της παραγράφου 2 του άρθρου 10), είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το ζήτημα του κατά πόσον έχει βάσιμο φόβο διώξεως[59]. Η εκτίμηση της υπάρξεως πραγματικού κινδύνου πρέπει απαραιτήτως να είναι αυστηρή[60] και να γίνεται με σύνεση και προσοχή. Σε αυτές τις περιπτώσεις εγείρονται ζητήματα που αφορούν την ακεραιότητα του ατόμου, τις ατομικές ελευθερίες και τις θεμελιώδεις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης[61].

48. Μολονότι ο προβαλλόμενος γενετήσιος προσανατολισμός του αιτούντος πρέπει οπωσδήποτε να αποτελεί πάντα το σημείο εκκινήσεως, οι αρμόδιες εθνικές αρχές δικαιούνται να εξετάζουν αυτό το στοιχείο της αιτήσεώς του μαζί με όλα τα άλλα στοιχεία προκειμένου να εκτιμήσουν κατά πόσον ο αιτών έχει βάσιμο φόβο διώξεως κατά την έννοια της οδηγίας για την αναγνώριση και της Σύμβασης της Γενεύης.

49. Επομένως, συνάγεται αναπόφευκτα ότι οι αιτήσεις χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα για λόγους γενετήσιου προσανατολισμού, όπως και όλες οι άλλες αιτήσεις χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα, υπόκεινται σε διαδικασία αξιολογήσεως, όπως απαιτείται από το άρθρο 4 της οδηγίας για την αναγνώριση. Η αξιολόγηση αυτή πρέπει ωστόσο να πραγματοποιείται κατά τρόπο που να σέβεται τα δικαιώματα του ατόμου τα οποία κατοχυρώνει ο Χάρτης. (Τα ανωτέρω, πράγματι, δεν αμφισβητούνται από τα μέρη.)

57 — Βλ. κατωτέρω σημεία 60 και 61.

58 — ΕΔΔΑ, απόφαση F.N. κ.λπ. κατά Σουηδίας της 18ης Δεκεμβρίου 2012, προσφυγή αριθ. 28774/09, § 65 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

59 — Κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας για την αναγνώριση.

60 — ΕΔΔΑ, απόφαση M.K.N. κατά Σουηδίας της 27ης Ιουνίου 2013, προσφυγή αριθ. 72413/10, § 27 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

61 — Απόφαση Salahadin Abdulla κ.λπ., παρατεθείσα στην υποσημείωση 34 ανωτέρω (EU:C:2010:105, σκέψη 90).

Εκτίμηση της αξιοπιστίας

50. Η οδηγία για την αναγνώριση και η οδηγία για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου δεν περιέχουν ειδική πρόβλεψη σχετικά με τον τρόπο αξιολογήσεως της αξιοπιστίας του αιτούντος. Έτσι, η γενική θέση είναι ότι, ελλείψει κανόνων του δικαίου της Ένωσης σχετικά με ένα θέμα, απόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να ορίσει τις δικονομικές προϋποθέσεις των ενδίκων μέσων και βοηθημάτων που αποσκοπούν στην εξασφάλιση της προστασίας που παρέχει το δίκαιο της Ένωσης[62].

51. Υπόκειται αυτή η γενική θέση σε περιορισμούς βάσει του δικαίου της Ένωσης;

52. Οι A και B υποστηρίζουν ότι είναι αναγκαίο κάθε αξιολόγηση να διαπιστώνει τα πραγματικά περιστατικά που αφορούν τους ισχυρισμούς του αιτούντος που τεκμηριώνουν το αίτημά του για χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα και ότι σκοπός του επόμενου σταδίου (της διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ του αιτούντος και των εθνικών αρχών) είναι να εξακριβωθεί εάν αυτά τα πραγματικά περιστατικά μπορούν να επιβεβαιωθούν. Δεν μπορεί να απαιτείται από τους αιτούντες να υποστηρίζουν τις αιτήσεις τους για χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα κατά τρόπο που να υπονομεύει την αξιοπρέπεια ή την προσωπική τους ακεραιότητα. Συνεπώς, μέθοδοι όπως ιατρικές εξετάσεις, ερωτήσεις για τις σεξουαλικές εμπειρίες του αιτούντος ή σύγκριση του εν λόγω αιτούντος με ομοφυλοφιλικά στερεότυπα δεν συνάδουν με τον Χάρτη[63].

53. Οι Κάτω Χώρες επισημαίνουν ότι το άρθρο 4 της οδηγίας για την αναγνώριση σιωπά ως προς τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να εξετάζεται η δήλωση του αιτούντος ως προς τη σεξουαλικότητά του. Επομένως, εναπόκειται στα ίδια τα κράτη μέλη να καθορίσουν τον τρόπο αυτό με τους εθνικούς τους κανόνες. Η Τσεχική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι πρέπει να χρησιμοποιούνται μέθοδοι λιγότερο παρεμβατικές στην ιδιωτική ζωή του αιτούντος. Ωστόσο, η χρήση άλλων διαδικασιών δεν πρέπει να αποκλείεται, εάν με λιγότερο απαιτητικές μεθόδους δεν διαπιστώνεται η αξιοπιστία του αιτούντος και εφόσον αυτός συναινεί σε αυτό. Η Γαλλική, η Γερμανική και η Ελληνική Κυβέρνηση συμφωνούν ότι οι κατευθυντήριες γραμμές της UNHCR παρέχουν χρήσιμη καθοδήγηση σχετικά με τη διαδικασία αξιολογήσεως της αξιοπιστίας. Η Γερμανία ισχυρίζεται ότι οι ψευδοϊατρικές εξετάσεις ή το να ζητείται από τους αιτούντες να επιδίδονται σε σεξουαλικές πράξεις προκειμένου να διαπιστωθεί ο γενετήσιος προσανατολισμός τους αντιβαίνουν προς το άρθρο 1 του Χάρτη. Η Βελγική Κυβέρνηση ασπάζεται επίσης τις κατευθυντήριες γραμμές της UNHCR, δηλώνοντας ότι δεν είναι απαραίτητο να εξακριβώνεται κλινικά ή επιστημονικά ο γενετήσιος προσανατολισμός του αιτούντος. Αυτό που έχει σημασία είναι το κατά πόσον οι ισχυρισμοί του αιτούντος είναι εύλογοι. Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή έχει ήδη ληφθεί επαρκώς υπόψη από το κείμενο της οδηγίας για την αναγνώριση και της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου. Επομένως, δεν μπορεί για δεύτερη φορά να γίνει επίκληση του δικαιώματος αυτού προκειμένου να μειωθεί η αυστηρότητα της αξιολογήσεως ή να αναγνωριστεί μεγαλύτερη ευελιξία στους κανόνες υπέρ των αιτούντων άσυλο που ισχυρίζονται ότι είναι ομοφυλόφιλοι.

54. Η UNHCR χωρίζει σε δύο κατηγορίες τις υπό συζήτηση μεθόδους αξιολογήσεως της αξιοπιστίας. Ορισμένες, οι οποίες αντιβαίνουν σε κάθε περίπτωση προς τον Χάρτη, τις περιγράφει ως μεθόδους κατατασσόμενες σε «μαύρη λίστα». Αυτές περιλαμβάνουν: αδιάκριτες ερωτήσεις σχετικά με λεπτομέρειες των σεξουαλικών πρακτικών του αιτούντος, ιατρικές ή ψευδοϊατρικές εξετάσεις και καταχρηστικές απαιτήσεις ως προς τα αποδεικτικά στοιχεία, όπως το να ζητείται από τους αιτούντες να προσκομίζουν φωτογραφίες τους στις οποίες επιδίδονται σε σεξουαλικές πράξεις. Η δεύτερη κατηγορία της UNHCR περιγράφεται ως «γκρίζα λίστα» και αφορά πρακτικές οι οποίες, εάν δεν εφαρμοστούν με κατάλληλο ή ευαίσθητο τρόπο, υπάρχει κίνδυνος να χαρακτηριστούν αντίθετες προς τον Χάρτη. Η γκρίζα λίστα περιλαμβάνει πρακτικές όπως το να συμπεραίνεται ότι ο αιτών στερείται

62 — Βλ. για παράδειγμα, απόφαση Agrokonsulting-04 (C-93/12, EU:C:2013:432, σκέψη 36).

63 — Οι αιτούντες παραπέμπουν στα άρθρα 1, 3, 4 (δικαιώματα από τα οποία δεν χωρεί παρέκκλιση), 7, 18, 19, 21 και 41 του Χάρτη.

αξιοπιστίας επειδή δεν επικαλέστηκε τον γενετήσιο προσανατολισμό του ως βάση της αιτήσεώς του για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα την πρώτη φορά ή επειδή αδυνατεί να απαντήσει ορθά σε ερωτήσεις γενικών γνώσεων, για παράδειγμα, σχετικά με οργανώσεις που εκπροσωπούν τους ομοφυλόφιλους στη χώρα όπου ζητείται το άσυλο. Η γκρίζα λίστα της UNHCR περιλαμβάνει επίσης τις εθνικές διαδικασίες που δεν παρέχουν στον αιτούντα τη δυνατότητα να εξηγήσει στοιχεία τα οποία φαίνονται αναξιόπιστα.

55. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η οδηγία για την αναγνώριση δεν θέτει περιορισμούς στο είδος των αποδείξεων που επιτρέπεται να προσκομίζονται προς στήριξη αιτήσεως για χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα. Μολαταύτα, τα αποδεικτικά στοιχεία πρέπει να συλλέγονται κατά τρόπο που να σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα των αιτούντων. Μέθοδοι που είναι εξευτελιστικές ή που απάδουν προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, όπως οι ψευδοϊατρικές εξετάσεις ή η αξιολόγηση με αναφορά σε στερεότυπα, είναι ασυμβίβαστες τόσο με την οδηγία για την αναγνώριση όσο και με τον Χάρτη. Η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν είναι δυνατόν να δοθούν γενικές υποδείξεις πέραν εκείνων που ήδη προβλέπονται στο άρθρο 4 της οδηγίας για την αναγνώριση και στα άρθρα 3 και 7 του Χάρτη.

56. Είναι αλήθεια ότι δεν υπάρχει ρητή διάταξη στην οδηγία για την αναγνώριση η οποία να οριοθετεί τη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών όσον αφορά τις πρακτικές ή τις μεθόδους για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας του αιτούντος. Ωστόσο, κατά την άποψή μου, αυτό δεν σημαίνει ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν περιορίζει τη διακριτική αυτή ευχέρεια.

57. Ο Χάρτης παρέχει γενικά πρότυπα που πρέπει να εφαρμόζονται κατά την εφαρμογή κάθε οδηγίας. Η οδηγία για την αναγνώριση προάγει την εναρμόνιση με τη θέσπιση ελάχιστων προδιαγραφών για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης[64]. Εάν τα κράτη μέλη εφάρμοζαν ευρέως αποκλίνουσες πρακτικές κατά την εξέταση των αιτήσεων, τούτο θα οδηγούσε σε υπονόμευση του ΚΕΣΑ και ιδίως του συστήματος του Δουβλίνου. Δεν πρέπει οι ενδεχόμενες διαφορές στην εφαρμογή του εν λόγω συστήματος να έχουν ως αποτέλεσμα οι αιτήσεις να είναι πιθανότερο να ευοδωθούν σε μία έννομη τάξη σε σχέση με μια άλλη, επειδή είναι ευκολότερο να πληρωθούν οι απαιτήσεις ως προς τα αποδεικτικά στοιχεία.

58. Προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, πιστεύω ότι είναι αναγκαίο να εντοπιστούν οι πρακτικές που δεν συνάδουν με το δίκαιο της Ένωσης. Οι παρατηρήσεις της UNHCR είναι ιδιαίτερα λυσιτελείς εν προκειμένω. Παρ' όλα αυτά, δεν υιοθέτησα την ορολογία της «μαύρης λίστας» ή της «γκρίζας λίστας» για δύο λόγους. Πρώτον, η κατάρτιση μιας μαύρης λίστας περιλαμβάνει τη θέσπιση αναγκαστικών κανόνων γενικής εφαρμογής, έργο που αρμόζει μάλλον στον νομοθέτη. Δεύτερον, στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, η εν λόγω κατηγοριοποίηση δεν ενισχύει τη σαφήνεια και δεν προάγει την ασφάλεια δικαίου, διότι η εκτίμηση του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 267 ΣΛΕΕ περιορίζεται στο αποδεικτικό υλικό που τίθεται στην κρίση του, δεν είναι δε σαφές εάν καθεμιά από τις δύο λίστες περιλαμβάνει ενδεικτική ή εξαντλητική απαρίθμηση.

59. Πρέπει επίσης να επισημάνω ότι διαφωνώ με τη θέση της Βελγικής Κυβερνήσεως, στο μέτρο που το εν λόγω κράτος μέλος θεωρεί ότι το ζήτημα έγκειται στο ότι οι αιτούντες τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα για λόγους γενετήσιου προσανατολισμού έχουν ευρύτερα περιθώρια ευελιξίας. Αντιθέτως, το ζήτημα αφορά τον καθορισμό των παραμέτρων της δράσεως των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της οδηγίας για την αναγνώριση και της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου. Κατά συνέπεια, θα προσδιορίσω ακολούθως τις πρακτικές που θεωρώ ότι δεν συνάδουν με το άρθρο 4 της οδηγίας για την αναγνώριση, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του Χάρτη.

64 — Άρθρο 1 της οδηγίας.

60. Εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ομοφυλοφιλία δεν θεωρείται πλέον ιατρική ή ψυχολογική πάθηση [65]. Δεν υπάρχει αναγνωρισμένη ιατρική εξέταση που μπορεί να εφαρμοστεί για την εξακρίβωση του γενετήσιου προσανατολισμού ενός προσώπου. Όσον αφορά το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, επέμβαση στο δικαίωμα ενός ατόμου επί του γενετήσιου προσανατολισμού του μπορεί να γίνει μόνον όταν, μεταξύ άλλων, προβλέπεται από τον νόμο και είναι σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας [66].

61. Δεδομένου ότι η ομοφυλοφιλία δεν συνιστά ιατρική πάθηση, οποιαδήποτε υποτιθέμενη ιατρική εξέταση για τον προσδιορισμό του γενετήσιου προσανατολισμού του αιτούντος δεν μπορεί, κατά τη γνώμη μου, να θεωρηθεί σύμφωνη με το άρθρο 3 του Χάρτη. Επίσης, δεν πληροί την απαίτηση της αναλογικότητας (άρθρο 52, παράγραφος 1) σε σχέση με την προσβολή του δικαιώματος στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, διότι, εξ ορισμού, μια τέτοια εξέταση δεν μπορεί να επιτύχει τον στόχο του προσδιορισμού του γενετήσιου προσανατολισμού του ατόμου. Επομένως, οι ιατρικές εξετάσεις δεν μπορεί να χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό της αξιοπιστίας του αιτούντος, καθώς παραβιάζουν τα άρθρα 3 και 7 του Χάρτη [67].

62. Η Γερμανική Κυβέρνηση και η UNHCR σχολίασαν ειδικότερα την ψευδοϊατρική εξέταση της φαλλομετρίας [68] με τις αντίστοιχες παρατηρήσεις τους. Επομένως, απ' όσα έχω παραθέσει στα σημεία 60 και 61 ανωτέρω, τα οποία ισχύουν, τηρουμένων των αναλογιών, και για αυτές τις ψευδοϊατρικές εξετάσεις, θεωρώ ότι οι εν λόγω εξετάσεις απαγορεύονται από τα άρθρα 3 και 7 του Χάρτη. Η φαλλομετρία είναι ένας ιδιαιτέρως αμφιλεγόμενος τρόπος εξακρίβωσης του ομοφυλοφιλικού προσανατολισμού. Πρώτον, προϋποθέτει ότι οι αρμόδιες εθνικές αρχές διευκολύνουν την προμήθεια πορνογραφικού υλικού, προκειμένου να καταστεί δυνατή η διεξαγωγή της εξετάσεως. Δεύτερον, παραβλέπει το γεγονός ότι το ανθρώπινο μυαλό είναι ένα ισχυρό εργαλείο και ότι η σωματική αντίδραση στο υλικό που τίθεται ενώπιον του αιτούντος θα μπορούσε να προκληθεί από το γεγονός ότι αυτός φαντάζεται κάτι διαφορετικό από την εικόνα που του επιδεικνύεται. Αυτές οι εξετάσεις δεν μπορούν να διακρίνουν μεταξύ ειλικρινών και ανειλικρινών αιτούντων και ως εκ τούτου είναι σαφώς αναποτελεσματικές ενώ παράλληλα προσβάλλουν θεμελιώδη δικαιώματα.

63. Θεωρώ ότι οι λεπτομερείς ερωτήσεις που αφορούν τις σεξουαλικές δραστηριότητες και ροπές του αιτούντος επίσης δεν συνάδουν με τα άρθρα 3 και 7 του Χάρτη. Ως εκ της φύσεώς τους, οι ερωτήσεις αυτές παραβιάζουν την ακεραιότητα του ατόμου, η οποία διασφαλίζεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του Χάρτη. Είναι αδιάκριτες και συνιστούν προσβολή του δικαιώματος στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή. Άλλωστε, η αποδεικτική τους αξία στο πλαίσιο αιτήσεως χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα είναι αμφισβητήσιμη. Πρώτον, ένας ανειλικρινής αιτών μπορεί εύκολα να επινοήσει τις απαραίτητες πληροφορίες. Δεύτερον, μια τέτοια πρακτική μπορεί να αποξενώσει ορισμένα άτομα (μεταξύ των οποίων και ειλικρινείς αιτούντες) και ως εκ τούτου υπονομεύει την αρχή της συνεργασίας μεταξύ του αιτούντος και των εθνικών αρχών (άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την αναγνώριση).

65 — Στη διεθνή ταξινόμηση νόσων ICD-9 (1977) του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας η ομοφυλοφιλία αναφερόταν ως ψυχική ασθένεια. Αφαιρέθηκε στην ταξινόμηση ICD-10, που εγκρίθηκε από την 43η Παγκόσμια Συνέλευση Υγείας στις 17 Μαΐου 1990. Η διεθνής ταξινόμηση νόσων (ICD) είναι το πρότυπο διαγνωστικό εργαλείο για την επιδημιολογία, για τη διαχείριση της υγείας και για κλινικούς σκοπούς.

66 — Άρθρο 7 σε συνδυασμό με το άρθρο 52, παράγραφος 1, του Χάρτη.

67 — Η διενέργεια ιατρικών εξετάσεων χωρίς τη συγκατάθεση του αιτούντος μπορεί να συνιστά παράβαση των άρθρων 1 και 4 του Χάρτη. Θα ήταν δε σαφώς ασυμβίβαστη με το άρθρο 4 της οδηγίας για την αναγνώριση, δεδομένου ότι δεν συνάδει με την αρχή της συνεργασίας. Στην απόφαση ΕΔΔΑ, Jalloh κατά Γερμανίας [GC], προσφυγή αριθ. 54810/00, ΕΔΔΑ 2006-IX, το Δικαστήριο του Στρασβούργου καθόρισε γενικές αρχές σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ (που αντιστοιχεί στο άρθρο 4 του Χάρτη), σε σχέση με τη διενέργεια ιατρικών εξετάσεων. Η κακομεταχείριση πρέπει να χαρακτηρίζεται από ένα ελάχιστο επίπεδο έντασης προκειμένου να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3. Αυτή η εκτίμηση είναι σχετική και εξαρτάται από το σύνολο των περιστάσεων της υπό εξέταση υποθέσεως, προϋποθέτει δε αυξημένο βάρος αποδείξεως, πέραν πάσης εύλογης αμφιβολίας (βλ. σκέψη 67). Το Δικαστήριο του Στρασβούργου έλαβε επίσης υπόψη κατά την εκτίμησή του κατά πόσον ο στόχος της ιατρικής περίθαλψης είναι η ταπείνωση και ο εξευτελισμός του ενδιαφερομένου (βλ. περαιτέρω σκέψεις 68 και 69 έως 74).

68 — Η φαλλομετρική εξέταση εστιάζει στη σωματική αντίδραση του ατόμου σε πορνογραφικό υλικό, το οποίο μπορεί να περιλαμβάνει ετεροφυλοφιλική ή ομοφυλοφιλική πορνογραφία (ανδρών και γυναικών). Βλ. παράγραφο 6.3.5 της εκθέσεως «Fleeing homophobia», που αναφέρεται ανωτέρω στην υποσημείωση 33.

64. Επιπλέον, με την απόφαση X, Υ και Z, το Δικαστήριο έκρινε ότι, σε σχέση με την έκφραση του γενετήσιου προσανατολισμού, από κανένα στοιχείο του γράμματος του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας για την αναγνώριση δεν προκύπτει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε να αποκλείσει από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως ορισμένα άλλα είδη πράξεων ή εκφράσεως που συνδέονται με τον γενετήσιο προσανατολισμό[69]. Έτσι, το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας για την αναγνώριση δεν προβλέπει όρια ως προς τη στάση που ενδέχεται να υιοθετούν τα μέλη μιας ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας σε σχέση με την ταυτότητά τους ή με τη συμπεριφορά που μπορεί ή δεν μπορεί να εμπίπτει στον ορισμό του γενετήσιου προσανατολισμού για τους σκοπούς της εν λόγω διατάξεως[70].

65. Εξ αυτού συνάγω το συμπέρασμα ότι, με τον τρόπο αυτό, το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι οι αρμόδιες αρχές δεν πρέπει να εξετάζουν τις αιτήσεις χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα βάσει ενός ομοφυλοφιλικού αρχετύπου. Δυστυχώς, η εξέταση βάσει ερωτήσεων που αφορούν τις σεξουαλικές δραστηριότητες του αιτούντος υποδηλώνει, στην πράξη, ότι οι εν λόγω αρχές βασίζουν την αξιολόγησή τους σε στερεοτυπικές παραδοχές σχετικά με την ομοφυλοφιλική συμπεριφορά. Τέτοιες ερωτήσεις είναι απίθανο να μπορούν να διακρίνουν τους ειλικρινείς από τους ανειλικρινείς αιτούντες, οι οποίοι έχουν εκπαιδευτεί στην προετοιμασία της αιτήσεώς τους, και άρα είναι ακατάλληλες και αντίθετες προς την αρχή της αναλογικότητας, κατά την έννοια του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη.

66. Κατά την άποψή μου, αντιβαίνει σαφώς προς το άρθρο 7 του Χάρτη το να απαιτείται από τους αιτούντες να προσκομίζουν αποδεικτικά στοιχεία, όπως ταινίες ή φωτογραφίες, ή να τους ζητείται να επιδίδονται σε σεξουαλικές πράξεις προκειμένου να αποδείξουν τον γενετήσιο προσανατολισμό τους. Προσθέτω και πάλι ότι η αποδεικτική αξία αυτών των στοιχείων είναι αμφίβολη, διότι, εάν χρειαστεί, μπορούν να κατασκευαστούν, ενώ δεν είναι σε θέση να διακρίνουν τον ειλικρινή από τον ανειλικρινή αιτούντα.

67. Ακόμη και αν ένας αιτών συναινεί σε οποιαδήποτε από τις τρεις πρακτικές (ιατρικές εξετάσεις[71], αδιάκριτες ερωτήσεις ή παροχή λεπτομερών αποδεικτικών στοιχείων), η εν λόγω συναίνεση δεν επηρεάζει την ανάλυσή μου. Η συναίνεση του αιτούντος σε ιατρική εξέταση για κάτι (ομοφυλοφιλία) που δεν είναι αναγνωρισμένη ιατρική πάθηση i) δεν μπορεί να θεραπεύσει την παράβαση του άρθρου 3 του Χάρτη, ii) δεν αυξάνει την αποδεικτική αξία κανενός συλλεγόμενου αποδεικτικού στοιχείου και iii) δεν μπορεί να καταστήσει σύμφωνο με την αρχή της αναλογικότητας κανέναν περιορισμό των δικαιωμάτων που κατοχυρώνει το άρθρο 7 του Χάρτη για τους σκοπούς του άρθρου 52, παράγραφος 1. Επιπλέον, διατηρώ επίσης σοβαρές αμφιβολίες ως προς το εάν μπορεί πραγματικά να θεωρηθεί ότι, υπό τέτοιες περιστάσεις, ο αιτών, ο οποίος είναι το ασθενέστερο μέρος στη διαδικασία υποβολής αιτήσεως για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα, έχει δώσει πλήρως ελεύθερη και εν επιγνώσει συναίνεση στις αρμόδιες εθνικές αρχές.

68. Όλα τα μέρη που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο δέχονται ότι ο γενετήσιος προσανατολισμός είναι ένα σύνθετο ζήτημα. Ως εκ τούτου, κατά τη διεξαγωγή της αξιολογήσεως της αξιοπιστίας οι εθνικές αρχές δεν πρέπει να εφαρμόζουν στερεοτυπικές αντιλήψεις στους ισχυρισμούς των αιτούντων. Οι εκτιμήσεις των αρχών δεν πρέπει να βασίζονται στην παραδοχή ότι υπάρχουν «ορθές» και «λανθασμένες» απαντήσεις στις ερωτήσεις του εξεταστή —για παράδειγμα, ότι ο αιτών δεν είναι αξιόπιστος εάν δεν βίωσε άγχος όταν συνειδητοποίησε ότι ήταν ομοφυλόφιλος και όχι ετεροφυλόφιλος ή εάν αδυνατεί να επιδείξει γνώσεις για πολιτικά ζητήματα ή ιδιαίτερες δραστηριότητες που αφορούν τους ομοφυλόφιλους. Οι πρακτικές αυτές δεν συνάδουν με το άρθρο 4, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της οδηγίας για την αναγνώριση, το οποίο απαιτεί από τις αρμόδιες αρχές να λαμβάνουν υπόψη τις ατομικές και προσωπικές περιστάσεις του υπό εξέταση αιτούντος. Χάριν

69 — Εκτός από τις πράξεις που θεωρούνται αξιόποινες σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο των κρατών μελών, βλ. σκέψη 67. Βλ. επίσης σημείο 34 ανωτέρω.

70 — Βλ. απόφαση X, Υ και Z, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 32 (EU:C:2013:720, σκέψη 68).

71 — Βλ. άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', του Χάρτη.

πληρότητας, προσθέτω ότι σκοπός της συνεντεύξεως είναι να κληθεί ο αιτών να παραθέσει τους ισχυρισμούς του. Εάν πράττοντάς το, κοινοποιήσει εκουσίως λεπτομερείς σεξουαλικές πληροφορίες για τον εαυτό του, η κατάσταση που δημιουργείται διακρίνεται από την περίπτωση κατά την οποία οι αρμόδιες αρχές τού θέτουν τέτοιες ερωτήσεις. Ωστόσο, εξακολουθεί να εναπόκειται στις εν λόγω αρχές να αξιολογήσουν την αξιοπιστία του, έχοντας κατά νου ότι πληροφορίες αυτού του είδους δεν μπορούν να προσδιορίσουν τον γενετήσιο προσανατολισμό του. Στο πλαίσιο αυτό θα ήθελα να επιστήσω την προσοχή στις κατευθυντήριες γραμμές της UNHCR.

69. Καταλήγω στο συμπέρασμα ότι, δεδομένου ότι δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί οριστικά ο γενετήσιος προσανατολισμός ενός ατόμου, οι πρακτικές που επιδιώκουν κάτι τέτοιο δεν πρέπει να έχουν θέση στη διαδικασία αξιολογήσεως του άρθρου 4 της οδηγίας για την αναγνώριση. Οι εν λόγω πρακτικές παραβιάζουν τα άρθρα 3 και 7 του Χάρτη. Ανάλογα με τις περιστάσεις της υποθέσεως, μπορεί κάλλιστα να προσβάλλουν και άλλα δικαιώματα που κατοχυρώνει ο Χάρτης. Αντιθέτως, η αξιολόγηση για να διαπιστωθεί εάν πρέπει να χορηγηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα πρέπει να επικεντρώνεται στο κατά πόσον ο αιτών είναι αξιόπιστος. Τούτο σημαίνει ότι πρέπει να εξετάζεται εάν οι ισχυρισμοί του είναι εύλογοι και συνεκτικοί.

Η διαδικασία αξιολογήσεως της αξιοπιστίας

70. Η αξιοπιστία του αιτούντος αξιολογείται από τις αρμόδιες εθνικές αρχές (στο εξής: πρωτοβάθμια διαδικασία) των οποίων η απόφαση ενδέχεται να ελεγχθεί δικαστικά, εφόσον ο αιτών προσφύγει κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον των αρμόδιων εθνικών δικαστηρίων.

71. Οι βασικές αρχές και εγγυήσεις της πρωτοβάθμιας διαδικασίας παρατίθενται στο κεφάλαιο II της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου[72]. Τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν ώστε οι αποφάσεις της αποφαινόμενης αρχής[73] επί των αιτήσεων ασύλου να λαμβάνονται μετά τη δέουσα εξέταση[74]. Πριν από τη λήψη αποφάσεως από την αποφαινόμενη αρχή, πρέπει να παρέχεται στον αιτούντα άσυλο η ευκαιρία προσωπικής συνεντεύξεως[75]. Οι προϋποθέσεις της προσωπικής συνεντεύξεως ορίζονται στο άρθρο 13 της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου. Περιλαμβάνουν τη διασφάλιση ότι οι προσωπικές συνεντεύξεις διεξάγονται υπό συνθήκες που επιτρέπουν στους αιτούντες να εκθέτουν διεξοδικά τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η αίτησή τους. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν ώστε οι υπάλληλοι που διεξάγουν αυτές τις συνεντεύξεις να είναι επαρκώς ικανοί, οι αιτούντες δε να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες διερμηνέα ο οποίος θα τους συνδράμει[76].

72. Όσον αφορά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας, ο Β υποστηρίζει ότι, εάν το Δικαστήριο δεν δεχθεί ότι το ζήτημα του γενετήσιου προσανατολισμού του αιτούντος πρέπει να προσδιορίζεται απλώς και μόνο βάσει της δηλώσεώς του, τότε το βάρος αποδείξεως πρέπει να μετατοπισθεί στις αρμόδιες αρχές, οι οποίες οφείλουν να αποδείξουν ότι δεν είναι ομοφυλόφιλος.

73. Δεν συμμερίζομαι αυτή την άποψη. Η διαδικασία συνεργασίας του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την αναγνώριση δεν συνιστά δίκη. Αντ' αυτού, προσφέρει μια ευκαιρία στον μεν αιτούντα να παρουσιάσει τους ισχυρισμούς του και να προσκομίσει τα συναφή αποδεικτικά στοιχεία, στις δε αρμόδιες αρχές να συλλέξουν πληροφορίες, να δουν και να ακούσουν τον αιτούντα, να αξιολογήσουν τη συμπεριφορά του και ενδεχομένως να αμφισβητήσουν την αξιοπιστία και τη συνοχή των ισχυρισμών

72 — Σκοπός της εν λόγω οδηγίας είναι η θέσπιση ελάχιστων προδιαγραφών για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα, βλ. άρθρο 1.

73 — Η «αποφαινόμενη αρχή» εμπίπτει στον όρο «αρμόδιες αρχές» της οδηγίας για την αναγνώριση.

74 — Οι απαιτήσεις για την εν λόγω εξέταση ορίζονται στο άρθρο 8, παράγραφος 2, στοιχεία α' έως γ', της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου. Βλ., περαιτέρω, τα άρθρα 9 έως 11 της εν λόγω οδηγίας που αφορούν τις προϋποθέσεις για τη λήψη αποφάσεως από την αποφαινόμενη αρχή, τις εγγυήσεις για τους αιτούντες και τις υποχρεώσεις των αιτούντων.

75 — Άρθρο 12, παράγραφος 1, της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου.

76 — Άρθρο 13, παράγραφος 3, της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου.

του. Η λέξη «συνεργασία» υποδηλώνει ότι αμφότερα τα μέρη εργάζονται για έναν κοινό στόχο[77]. Είναι αλήθεια ότι η διάταξη αυτή επιτρέπει στα κράτη μέλη να απαιτούν από τον αιτούντα να υποβάλλει τα στοιχεία που χρειάζονται για να τεκμηριώσει τον ισχυρισμό του. Εντούτοις, τούτο δεν σημαίνει ότι το άρθρο 4 της οδηγίας για την αναγνώριση επιτρέπει την εφαρμογή απαιτήσεων ως προς τα αποδεικτικά στοιχεία οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα να καθίσταται για τον αιτούντα πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερής (για παράδειγμα, μέσω επιβολής υψηλού επιπέδου αποδείξεως, όπως είναι η πεποίθηση πέραν πάσης εύλογης αμφιβολίας ή το επίπεδο ποινικής ή οιονεί ποινικής διαδικασίας) η προσκόμιση των στοιχείων που απαιτούνται για την τεκμηρίωση του αιτήματός του στο πλαίσιο της οδηγίας για την αναγνώριση[78]. Ούτε πρέπει να ζητείται από τον αιτούντα να «αποδείξει» τον γενετήσιο προσανατολισμό του σε κάποιο άλλο (διαφορετικό) επίπεδο αποδείξεως, δεδομένου ότι δεν χωρεί απόδειξη σε αυτό το θέμα. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό ο υπάλληλος που αποφαίνεται να έχει την ευκαιρία να δει τον αιτούντα να προβάλει τους ισχυρισμούς του ή, τουλάχιστον, να έχει μια πλήρη έκθεση σχετικά με τη συμπεριφορά του κατά τη διάρκεια της εξετάσεως (προτιμώ το πρώτο).

74. Οι ειλικρινείς αιτούντες άσυλο συχνά αναγκάζονται να ζητήσουν άσυλο επειδή έχουν υποστεί δοκιμασίες και έχουν υπομείνει δύσκολες και καταπιεστικές συνθήκες. Είναι συχνά απαραίτητο η ενδεχόμενη αμφιβολία να αποβαίνει υπέρ αυτών, όταν πρόκειται για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας των δηλώσεών τους και των εγγράφων που υποβάλλονται προς στήριξη των δηλώσεων αυτών. Αυτή θεωρώ ότι είναι η αρχή που διαπνέει το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας για την αναγνώριση. Ωστόσο, όταν προσκομίζονται πληροφορίες από τις οποίες προκύπτουν σοβαροί λόγοι για να αμφισβητηθεί το αληθές των ισχυρισμών του αιτούντος άσυλο, το άτομο πρέπει να παρέχει ικανοποιητική εξήγηση για τις προβαλλόμενες ασυμφωνίες[79].

75. Σε περίπτωση που οι αρμόδιες αρχές κρίνουν αμφίβολη την αξιοπιστία του αιτούντος, πρέπει αυτός να ειδοποιείται πριν την έκδοση της απορριπτικής αποφάσεως;

76. Η οδηγία για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου δεν επιβάλλει καμία τέτοια υποχρέωση. Το άρθρο 14, παράγραφος 1, απαιτεί απλώς να συντάσσεται και να παρέχεται στον αιτούντα έκθεση αξιολογήσεως για την προσωπική συνέντευξη, η οποία περιέχει τουλάχιστον τις βασικές πληροφορίες σχετικά με την αίτηση. Επιπλέον, το κράτος μέλος μπορεί να ζητεί την έγκριση του αιτούντος ως προς το περιεχόμενο της εκθέσεως, ενώ τυχόν σημεία με τα οποία δεν συμφωνεί μπορούν να περιληφθούν στον προσωπικό του φάκελο. Επομένως, πρόθεση του νομοθέτη είναι να διασφαλίζεται για τον αιτούντα η ευκαιρία να διορθώσει ορισμένα στοιχεία είτε πριν από την έκδοση της αποφάσεως είτε μετά, στο πλαίσιο της διαδικασίας προσφυγής. Επιπλέον, όταν η αίτηση χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα απορρίπτεται, οι λόγοι πρέπει να παρατίθενται στη σχετική απόφαση και να παρέχονται πληροφορίες σχετικά με τις δυνατότητες προσβολής της αποφάσεως αυτής (άρθρο 9 της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου).

77. Αυτές οι διαδικασίες[80] έχουν σχεδιαστεί ώστε να διασφαλίζεται ότι ο αιτών έχει δικαίωμα ακροάσεως σε πρώτο βαθμό. Ο αιτών έχει την ευκαιρία να διατυπώσει τους ισχυρισμούς του και να θέσει περαιτέρω στοιχεία υπόψη των αρμόδιων αρχών στο στάδιο της προσωπικής συνεντεύξεως. Ωστόσο, από την οδηγία για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου δεν είναι σαφές εάν ο νομοθέτης είχε ειδικά κατά νου σε ποιον βαθμό μπορεί η αξιολόγηση της αξιοπιστίας να καθορίζει την έκβαση

77 — Βλ. προπαρατεθείσες στην υποσημείωση 54 ανωτέρω προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Υ. Bot στην υπόθεση M.M. (C-277/11, EU:C:2012:253, σημείο 59).

78 — Βλ., για παράδειγμα, απόφαση San Giorgio (199/82, EU:C:1983:318, σκέψη 14), σχετικά με εθνικές διατάξεις οι οποίες απαιτούσαν αποδείξεις που στην ουσία καθιστούσαν πρακτικά αδύνατη την εξασφάλιση της επιστροφής επιβαρύνσεων που εισπράχθηκαν κατά παράβαση του (τότε) κοινοτικού δικαίου. Συναφώς, κατά πάγια νομολογία, η αρχή της αποτελεσματικότητας απαγορεύει στα κράτη μέλη να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση δικαιωμάτων που παρέχει η έννομη τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Βλ. απόφαση Littlewoods Retail Ltd κ.λπ. (C-591/10, EU:C:2012:478, σκέψη 28 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

79 — ΕΔΔΑ, απόφαση J.H. κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 20ής Δεκεμβρίου 2011, προσφυγή αριθ. 48839/09, § 50 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

80 — Άρθρο 4 της οδηγίας για την αναγνώριση σε συνδυασμό με την οδηγία για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου.

υποθέσεων όπως αυτές της κύριας δίκης, όπου ζητείται η χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα βάσει του γενετήσιου προσανατολισμού του αιτούντος χωρίς να υπάρχουν αποδείξεις που να επιβεβαιώνουν την προβαλλόμενη ομοφυλοφιλία του. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η συμπεριφορά του αιτούντος κατά την αφήγηση των πραγματικών περιστατικών είναι εξίσου σημαντική με τους ίδιους τους ισχυρισμούς του. Η οδηγία για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου δεν απαιτεί η τελική απόφαση να εκδίδεται από τον υπάλληλο που διεξάγει τη συνέντευξη (βάσει των άρθρων 12 και 13 της εν λόγω οδηγίας). Έτσι, επί της αιτήσεως μπορεί να αποφαίνεται υπάλληλος ο οποίος δεν έχει δει ούτε ακούσει τον αιτούντα, βάσει φακέλου που ίσως περιέχει μια έκθεση με κενά που υποδηλώνουν ότι ο αιτών παρέλειψε να απαντήσει σε ερωτήσεις σχετικά με τη σεξουαλική συμπεριφορά του ή να επιδείξει γνώσεις σχετικά με τα «δικαιώματα των ομοφυλοφίλων». Μολονότι η βιντεοσκόπηση συνεντεύξεων ενδέχεται να μετριάζει σε ορισμένο βαθμό το πρόβλημα αυτό, εντούτοις ενέχει και κινδύνους, ιδιαίτερα σε έναν τόσο ευαίσθητο τομέα.

78. Στην απόφαση M.M.[81] το Δικαστήριο έκρινε ότι ο σεβασμός του δικαιώματος στη χρηστή διοίκηση περιλαμβάνει το δικαίωμα κάθε προσώπου σε προηγούμενη ακρόαση, προϋπόθεση που θεωρείται αναγκαία ακόμη και όταν η εφαρμοστέα νομοθεσία δεν προβλέπει ρητώς τέτοια διαδικαστική απαίτηση[82]. Επιπλέον, το δικαίωμα αυτό διασφαλίζει σε κάθε άτομο τη δυνατότητα να γνωστοποιεί τις απόψεις του λυσιτελώς και αποτελεσματικώς κατά τη διάρκεια διοικητικής διαδικασίας και πριν από την έκδοση οποιασδήποτε αποφάσεως δυνάμενης να επηρεάσει αρνητικά τα συμφέροντά του[83].

79. Αναλόγως με τις περιστάσεις της υποθέσεως, η παράλειψη i) να ενημερωθεί ο αιτών ότι η αίτησή του πιθανότατα θα απορριφθεί, επειδή οι αρμόδιες αρχές αμφισβητούν την αξιοπιστία του, ii) να γνωστοποιηθούν στον αιτούντα οι λόγοι για την ανωτέρω διαπίστωση και iii) να του δοθεί ευκαιρία να θίξει αυτά τα συγκεκριμένα ζητήματα, μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την παραβίαση του εν λόγω γενικού διαδικαστικού όρου.

80. Στις επίδικες περιπτώσεις στο πλαίσιο της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, σύμφωνα με τους διαδικαστικούς κανόνες που ισχύουν στις Κάτω Χώρες, πρέπει να δοθεί η δυνατότητα στους αντίστοιχους αιτούντες να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με τις διαπιστώσεις των αρμοδίων αρχών ως προς το ζήτημα της αξιοπιστίας τους. Υπό τον όρο ότι το αιτούν δικαστήριο θα επαληθεύσει ότι πράγματι παρασχέθηκε η δυνατότητα αυτή, δεν θεωρώ ότι οι εν λόγω περιπτώσεις οδήγησαν σε τέτοια παραβίαση.

81. Το άρθρο 4, παράγραφος 5, στοιχείο β', της οδηγίας για την αναγνώριση ορίζει ότι, εφόσον συγκεκριμένες πτυχές των δηλώσεων του αιτούντος δεν τεκμηριώνονται από άλλες αποδείξεις, πρέπει να υποβάλλονται όλα τα συναφή στοιχεία τα οποία έχει ο αιτών στη διάθεσή του και να δίνεται ικανοποιητική εξήγηση για την τυχόν έλλειψη άλλων λυσιτελών στοιχείων. Τούτο με οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι διαδικασίες για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι οι αιτούντες έχουν τη δυνατότητα να απαντούν σε ειδικά ερωτήματα που αφορούν την αξιοπιστία τους, σε περιπτώσεις όπου η μόνη απόδειξη του γενετήσιου προσανατολισμού τους είναι η δική τους δήλωση.

82. Κατά τη γνώμη μου, είναι ευκταίο αλλά και συνετό τα κράτη μέλη να μεριμνούν ώστε να παρέχεται στους αιτούντες η δυνατότητα να απαντούν σε ειδικά ερωτήματα σχετικά με την αξιοπιστία τους κατά τη διάρκεια του διοικητικού σταδίου (ή της πρωτοβάθμιας διαδικασίας), πριν ληφθεί τελική απόφαση από τις αποφαινόμενες αρχές.

81 — EU:C:2012:744, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 54 ανωτέρω.

82 — Απόφαση M.M., προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 54 ανωτέρω (EU:C:2012:744, σκέψεις 83 και 86 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

83 — Απόφαση M.M., προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 54 ανωτέρω (EU:C:2012:744, σκέψη 87). Το άρθρο 41 του Χάρτη εαυτό απευθύνεται μόνο στα θεσμικά όργανα της Ένωσης και όχι στα κράτη μέλη. Βλ., για παράδειγμα, απόφαση Cicala (C-482/10, EU:C:2011:868, σκέψη 28). Εντούτοις, όπως εξήγησε το Δικαστήριο στην απόφαση M.M., τα κράτη μέλη υπόκεινται στις γενικές αρχές που καθιερώνει η διάταξη αυτή.

83. Τόσο ο A όσο και ο B αμφισβητούν την εκτίμηση του αιτούντος δικαστηρίου σχετικά με τον τρόπο μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας για την αναγνώριση και της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου καθώς και με τη διαδικασία αξιολογήσεως των αιτήσεων χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα στις Κάτω Χώρες, ειδικότερα δε με το σύστημα δικαστικού ελέγχου των αποφάσεων των αρμόδιων εθνικών αρχών. Από την πλευρά της, η Ολλανδική Κυβέρνηση δηλώνει ότι, κατά τη γνώμη της, η εκτίμηση του αιτούντος δικαστηρίου είναι εμπεριστατωμένη και ακριβής. Το αιτούν δικαστήριο ανέφερε ότι τα δικαστήρια που επιλήφθηκαν των προσφυγών που άσκησαν οι προσφεύγοντες κατά των αποφάσεων του Υπουργού εξέτασαν το ζήτημα της αξιοπιστίας τους καθενός τους.

84. Τίθεται ένα ζήτημα αρχής ως προς το πόσο εκτενής πρέπει να είναι ο έλεγχος απορριπτικής διοικητικής αποφάσεως, όταν η αναξιοπιστία του αιτούντος είναι ο λόγος απορρίψεως της αιτήσεως χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα. Πρέπει ο εν λόγω έλεγχος να περιορίζεται σε νομικά ζητήματα ή πρέπει να επεκτείνεται στην εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων; Τούτο το ζήτημα δεν τέθηκε από το αιτούν δικαστήριο στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας και, ως εκ τούτου, δεν θα το θίξω εδώ. Επιπλέον, δεδομένου ότι σκοπός της διαδικασίας εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δεν είναι να εξετάσει κατά πόσον οι Κάτω Χώρες παρέβησαν τις υποχρεώσεις που υπέχουν ως προς τη μεταφορά της οδηγίας για την αναγνώριση ή της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου (δεν πρόκειται για διαδικασία λόγω παραβάσεως), δεν συντρέχει λόγος να αποφανθεί το Δικαστήριο επί της διαστάσεως απόψεων μεταξύ A και B και Ολλανδικής Κυβερνήσεως ως προς το σύστημα που ισχύει στην πράξη [84].

85. Διαφέρουν οι περιορισμοί του δικαίου της Ένωσης που ισχύουν για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας των αιτήσεων χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα με βάση τον γενετήσιο προσανατολισμό από εκείνους που ισχύουν για αιτήματα στηριζόμενα σε άλλους λόγους διώξεως της οδηγίας για την αναγνώριση;

86. Κατά την άποψή μου, όχι.

87. Ο Χάρτης παρέχει το γενικό πλαίσιο για την ερμηνεία τόσο της οδηγίας για την αναγνώριση όσο και της οδηγίας για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου, σε σχέση με όλους τους λόγους διώξεως που περιέχονται στο άρθρο 10 της πρώτης. Είναι βεβαίως αληθές ότι η επίκληση διαφορετικών θεμελιωδών δικαιωμάτων στηρίζεται σε διαφορετικούς λόγους. Για παράδειγμα, είναι λογικό να γίνεται επίκληση του δικαιώματος στην ελευθερία σκέψεως, συνειδήσεως και θρησκείας (άρθρο 10 του Χάρτη) στο πλαίσιο αιτήσεως για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα στηριζόμενης σε λόγους θρησκευτικών διώξεων [85]. Παρά ταύτα, σε όλες τις αιτήσεις χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα η αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών και των περιστάσεων υπόκειται στις απαιτήσεις που προβλέπουν το άρθρο 4 της οδηγίας για την αναγνώριση και η οδηγία για τις διαδικασίες χορηγήσεως ασύλου. Αυτή η άποψη συνάδει με την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων που κατοχυρώνεται στο άρθρο 3 της Σύμβασης της Γενεύης και στο άρθρο 21 του Χάρτη. Τα κενά που έχω εντοπίσει στη νομοθεσία είναι εξίσου κρίσιμα στις περιπτώσεις αιτήσεων στηριζόμενων σε οποιονδήποτε λόγο διώξεως από τους παρατιθέμενους στο άρθρο 10 της οδηγίας για την αναγνώριση, στο μέτρο που η αξιοπιστία του αιτούντος ανάγεται σε βασικό ζήτημα, τούτο δε λόγω ελάχιστων ή μηδαμινών επιβεβαιωτικών στοιχείων.

88. Έχω ήδη επισημάνει ότι το ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου τίθεται με αφηρημένους όρους και ότι το Δικαστήριο διαθέτει ελάχιστο υλικό σχετικά με τις περιστάσεις των μεμονωμένων υποθέσεων της κύριας δίκης. Παρά ταύτα, χάριν πληρότητας, έχω τις εξής παρατηρήσεις επί αυτών.

84 — Απόφαση Sjöberg και Gerdin (C-447/08 και C-448/08, EU:C:2010:415, σκέψη 45).

85 — Άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο δ', της οδηγίας για την αναγνώριση.

89. Ο A δήλωσε στις αρμόδιες εθνικές αρχές την πρόθεσή του να υποβληθεί σε εξέταση για να αποδείξει τον ομοφυλοφιλικό προσανατολισμό του. Εντούτοις, κατά την άποψή μου, η συναίνεση των εν λόγω αρχών σε μια τέτοια διαδικασία με σκοπό να εξακριβωθεί ο γενετήσιος προσανατολισμός του ενδιαφερομένου αντιβαίνει στα άρθρα 3 και 7 του Χάρτη.

90. Ο υπουργός απέρριψε την αίτηση του B, διότι i) έκρινε ανεπαρκείς τους ισχυρισμούς του B και ii) δεν έκρινε πειστικές τις απαντήσεις του B ως προς την αντίδραση που αναμένεται να έχει ένας ομοφυλόφιλος άνδρας από μουσουλμανική οικογένεια και από χώρα όπου η ομοφυλοφιλία δεν είναι αποδεκτή στη συνειδητοποίηση ότι ο ίδιος είναι ομοφυλόφιλος. Στο μέτρο που η απόφαση του υπουργού βασίστηκε στο σημείο i, απόκειται στο οικείο εθνικό δικαστήριο ως μόνο αρμόδιο επί της ουσίας να κρίνει εάν δόθηκε στον B η κατάλληλη δυνατότητα να παράσχει όλες τις κρίσιμες πληροφορίες σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας για την αναγνώριση. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η τήρηση του δικαιώματος του B στη χρηστή διοίκηση, είναι σημαντικό οι εθνικές αρχές να διασφαλίσουν ότι ο B ενημερώθηκε για τα σημεία ως προς τα οποία κρίθηκε ότι έλειπαν στοιχεία που να τεκμηριώνουν τους ισχυρισμούς του και ότι του δόθηκε η δυνατότητα να τοποθετηθεί συναφώς. Ωστόσο, σε σχέση με το σημείο ii, θα ήταν αντίθετη προς το άρθρο 4, παράγραφος 3, στοιχείο γ′, της οδηγίας η πρακτική των εθνικών αρχών να στηρίζουν την απόφασή τους αποκλειστικά και μόνο στη στερεοτυπική παραδοχή ότι, επειδή ο B είναι μουσουλμάνος και από χώρα όπου η ομοφυλοφιλία δεν γίνεται ανεκτή, οι ισχυρισμοί του δεν μπορούν να θεωρηθούν αξιόπιστοι παρά μόνον αν συνοδεύονται από λεπτομερή δήλωση σχετικά με τα συναισθήματά του και το πώς αποδέχθηκε την ομοφυλοφιλία του.

91. Ο υπουργός απέρριψε το αίτημα του C, διότι έκρινε: i) ότι δεν ήταν συνεκτικό, ii) ότι περιείχε ελλιπή στοιχεία, στο μέτρο που ο C δεν έδωσε μια σαφή αφήγηση της δικής του συνειδητοποιήσεως ότι είναι ομοφυλόφιλος και iii) ότι μια ταινία στην οποία ο C απεικονίζεται να επιδίδεται σε σεξουαλική πράξη με άνδρα δεν αποδεικνύει τον ομοφυλοφιλικό προσανατολισμό του C. Ως προς τα σημεία i και ii, στο μέτρο που η απόφαση του υπουργού βασίστηκε σε αυτά, απόκειται στο οικείο εθνικό δικαστήριο ως μόνο αρμόδιο επί της ουσίας να κρίνει εάν δόθηκε στον C η κατάλληλη δυνατότητα να παράσχει όλες τις κρίσιμες πληροφορίες σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας για την αναγνώριση. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η τήρηση του δικαιώματος του C στη χρηστή διοίκηση, είναι σημαντικό οι εθνικές αρχές να διασφαλίσουν ότι ο C ενημερώθηκε για τα σημεία ως προς τα οποία κρίθηκε ότι έλειπαν στοιχεία που να τεκμηριώνουν τους ισχυρισμούς του και ότι του δόθηκε η δυνατότητα να τοποθετηθεί συναφώς. Όσον αφορά το σημείο iii, θεωρώ ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτή από τις αρμόδιες αρχές η εκ μέρους του C προσκόμιση αποδεικτικού στοιχείου συνιστάμενου σε ταινία στην οποία ο ενδιαφερόμενος απεικονίζεται να συμμετέχει σε σεξουαλική πράξη, άλλως συντρέχει παράβαση των άρθρων 3 και 7 του Χάρτη.

92. Τέλος, θεωρώ ότι είναι ευκταίο και συνετό να διασφαλιστεί ότι και οι τρεις αιτούντες είχαν τη δυνατότητα να τοποθετηθούν επί τυχόν συγκεκριμένων ερωτήσεων σχετικά με την αξιοπιστία τους κατά τη διάρκεια του διοικητικού σταδίου (ή της πρωτοβάθμιας διαδικασίας), πριν ληφθεί τελική απόφαση από τις αποφαινόμενες αρχές, και ότι ο αποφαινόμενος υπάλληλος μπόρεσε να παρατηρήσει τη συμπεριφορά τους κατά την παράθεση των αντίστοιχων ισχυρισμών τους (πράγμα, κατά τη γνώμη μου, προτιμότερο) ή τουλάχιστον έχει πρόσβαση σε πληροφορίες από τις οποίες να προκύπτει η συμπεριφορά τους κατά τη διαδικασία της συνεντεύξεως.

Πρόταση

93. Λαμβανομένης υπόψη της προεκτεθείσας συλλογιστικής, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει την ακόλουθη απάντηση στο ερώτημα που υπέβαλε το Raad van State (Κάτω Χώρες):

Όταν μια αίτηση χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα η οποία υποβάλλεται δυνάμει της οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως

προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους, και αξιολογείται σύμφωνα με τους κανόνες της οδηγίας 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα, στηρίζεται στον ισχυρισμό ότι ο αιτών ανήκει σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα λόγω του γενετήσιου προσανατολισμού του, κατά την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας 2004/83, η αίτηση αυτή υπόκειται σε αξιολόγηση πραγματικών περιστατικών και περιστάσεων για τους σκοπούς του άρθρου 4 της οδηγίας 2004/83. Σκοπός της αξιολογήσεως αυτής είναι να διαπιστωθεί εάν οι ισχυρισμοί του αιτούντος είναι αξιόπιστοι. Κατά τη διεξαγωγή της έρευνάς τους, οι αρμόδιες αρχές πρέπει να συμμορφώνονται με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ιδίως με τα άρθρα του 3 και 7.

Η δήλωση αυτοπροσδιορισμού του αιτούντος ως προς τον γενετήσιο προσανατολισμό του είναι σημαντικό στοιχείο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Αντιθέτως, πρακτικές όπως οι ιατρικές εξετάσεις, οι ψευδοϊατρικές εξετάσεις, οι αδιάκριτες ερωτήσεις σχετικά με τη σεξουαλική δραστηριότητα του αιτούντος και η αποδοχή απτών στοιχείων στα οποία ο αιτών απεικονίζεται να επιδίδεται σε σεξουαλικές πράξεις δεν συνάδουν με τα άρθρα 3 και 7 του Χάρτη, ενώ γενικές ερωτήσεις αρμόδιων αρχών απορρέουσες από στερεοτυπικές απόψεις για τους ομοφυλόφιλους δεν συνάδουν με την αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών που αφορούν συγκεκριμένο άτομο, την οποία επιβάλλει το άρθρο 4, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της οδηγίας 2004/83.